ఇదా నువ్విచ్చే తీర్పు?

డాక్టర్ పెళ్ళకూరు జయప్రద

"రక్షించండి. రక్షించండి. దుర్మార్గుడా! వదులు."

అమావాస్య అంధకారంనుండి చీల్చుకు వస్తున్న హృదయ విదారకమైన ఓ స్త్రీ ఆర్తనాదం.

"రక్షించండి, బాబూ!" నోటికెవరో చెయ్యి అడ్డుపెట్టగా పెగిలించుకొని అరుస్తున్న గొంతు. రెండు జతలకాళ్ళ పెనుగులాట తాలూకా భయంకరమైన పద విన్యాసం.

మరో దిక్కునుండి నాలుగు పాదాల పరుగు తాలూకు ధ్వని. ఆ పాదాల తాలూకు చేతుల్లోని టార్చిలైటు వెలుగు, పెనుగులాడి నీరసించి నిస్త్రాణ అయి భయం భయంగా చూస్తున్న ఓ స్త్రీ ముఖంమీద పడింది. అదే వెలుగు పారిపోతున్న వ్యక్తి వీపుమీదపడి విరిగిపోయింది.

* * *

"మీరా? మీరా. రాజేశ్వరీ!" అతని కంఠంనిండా అణుచుకోలేని ఆశ్చర్యం. ఆమె మాట్లాడలేదు. వెర్రిగా చూస్తోంది. క్షణాలు గడిచేకొద్దీ ఆ కళ్ళల్లోని భయం స్థానంలో మెల్లి మెల్లిగా కాంతి నిండసాగింది.

"ఈమె నీకు తెలుసా, రోహిణీ!" మురళి అడుగుతున్నాడు.

నిశ్శబ్దంగా ఆమె చేతులు జోడించింది. మరి నిలవలేనట్లు అక్కడే కుప్పగా కూలిపోయింది.

"రాజేశ్వరీ!"

ఆమె చెంపలమీదుగా కన్నీళ్ళు కారిపోతున్నాయి. ఆమె పెదవులు చెప్పాలనుకున్నదేదో చెప్పలేక వణుకుతున్నట్లున్నాయి.

"ఎందుకు ? ఎందుకు కన్నీళ్ళు, రాజేశ్వరీ! ఇలాంటి సమయంలో నువ్వు బైటకి ఎందుకు వచ్చావు ? మీ అత్తయ్య ఆరోగ్యం ఎలాగుంది ?" ఆత్రంగా అడుగుతున్న అతని వంక విచారంగా చూస్తోంది రాజేశ్వరి.

"ఒంటరిగా ఇలాంటి వీధుల్లోకి నువ్వు రావలసింది కాదు."

"మాట్లాడు, రాజేశ్వరీ, ఒంటరిగా ఎందుకొచ్చావు ఇలా ?" ఆమె హఠాత్తుగా కన్పించిన ఆశ్చర్యంలో ఆమె ఏలాంటి పరిస్థితిలో ఉందో కూడా గమనించుకోకుండా ఆ స్థితికి కారణాలు వెతుకుతున్నాడతను.

ఆమె మెల్లిగా పెదాలు కదిపింది. దాహం అన్నట్లు సంజ్ఞ చేసింది. అప్పటికతను తేరుకున్నాడు. మురళి వైపు చూశాడు.

"ఇక్కడ నీళ్ళు దొరకవు. నా రూమ్ దగ్గిరే— రండి వెళ్దాం."

ఆమె సందేహంగా చూస్తోంది.

"రాజేశ్వరీ! నే నెలాటి వాడినో నీకు తెలుసు. నాతో రావడానికి నీ కభ్యంతరం ఉండదనుకుంటున్నాను. రా, రాజేశ్వరీ!" అతను చేయందించాడు. ఆమె నిశ్చింతగా ఆ చేయి అందుకొని నిశ్శబ్దంగా అతని వెంట నడిచింది.

"కూర్చో, రాజేశ్వరీ!"

ఆమె ఓ మూలగా గోడకానుకొని ఒదిగి కూర్చుంది.

"ఇది మా మురళి రూమ్. వాడిని చూడ్డానికి నే నీ ఊరు వచ్చాను. మే మిద్దరం కలిసి ఈ రోజు ఆ చెత్త సినిమాకు వెళ్ళకుండా ఉండి ఉంటే నువ్వు నాకు కనబడుండేదానివి కావు. నిన్ను మేము రక్షించుకునే వాళ్ళమూ కాము" అన్నాడు మురళి.

రోహిణి గ్లాసునిండా మంచినీళ్ళు ఆమె కందించి, ఆమె పూర్తిగా తాగే వరకు ఆగి గ్లాసు అందుకొని ప్రక్కన పెడుతూ అన్నాడు—

"ఇప్పుడు చెప్పు, రాజేశ్వరీ! ఒంటరిగా ఎందుకు బయలుదేరావు ?" మురళి కుర్చీ దూరంగా లాక్కుని కూర్చున్నాడు.

"ఒంటరిదాన్ని. . . ఒంటరిగాకాక ఇంకెలా వస్తాను, బాబూ! బ్రతకడానికేదో పని చేసుకోవాలిగా ?" ఆమె నోరు విప్పింది.

అతను చకితుడైనాడు.

"మీ అత్త ఏమయ్యారు ?"

"ఆమె చనిపోయి చాలా ఏండ్లు గడిచిపోయాయి."

"నీకు ఏ ఆధారం చూపకుండా ఆమె చనిపోయిందా ?" అతని కంఠంలో ఆమె అత్త ఎడల తిరస్కారం. ఆమె మాట్లాడలేదు. ఆమె ఒకే ఒక ఆత్మ బంధువు అత్త తాలూకా స్మృతుల లోకి జారిపోయింది.

* * *

"నేను పొరపాటు చేశాను, తల్లీ! నీకంటూ ఏమీ మిగల్చకుండా నేను మాత్రం తప్పుకుంటున్నాను."

ఆంధ్రదేశపు పొలిమేరల్లోని ఒక పట్టణం మారుమూల పెంకుటింటి నాలుగు గోడలమధ్యన, మృత్యు ద్వారానికి అభిముఖంగా వడి వడిగా అడుగు వేస్తున్న ఓ వృద్ధురాలి హీనస్వరాన్నుండి వచ్చిన ఆర్తనాద మది.

"లేదులే, అత్తా ! నువ్వు విపరీతంగా ఆలోచించి మనసు పాడుచేసుకోవద్దు. నీకు నయమవుతుంది."

తనకు తెలుసు, ఆమె బ్రతకదని. కానీ— అబద్ధాలు చెప్పి ఊరడించి ఇంకో కొన్ని గడియలు ఆమె ఒడిలో తలదాల్చుకోవా లనే దురాశ తన్ను వదలడంలేదు. అత్త మాట్లాడలేదు. తన కళ్ళల్లోకి చూస్తున్న ఆమె చూపులు భావ విహీనమైపోయి శూన్యంగా మారిపోయాయి.

బహుశః ఆమెకు తన కోడలి ముందు పరుచుకొన్న సుదీర్ఘమైన ఎడారిలాంటి ఒంటరి బతుకులో క్షణ క్షణం తనని తాను రక్షించుకుంటూ గడపబోయే దయ్యాల్లాంటి రోజులు, వార్ధక్యంలో తోడులేక, చేసుకుతినే ఓపికలేక, రోగాలకు చికిత్సలేక, ఆకలితో కుళ్ళిపోయే మసక చిత్రం కళ్ళముందు కనిపిస్తోందేమో?!

అలా తనని తలుచుకొని శూన్యమైపోయిన ఆమెను చూస్తుంటే తన హృదయంనిండా కృతజ్ఞత చోటు చేసుకుంది.

"అత్తా ! జబ్బుతో మంచాన పడున్న నీకు నాలుగు డబ్బులు సంపాదించి, మందు లిప్పించలేని అశక్తురాలిని. ఆడదాన్ని. కనీసం నన్ను ఒడిలోకి తీసుకొని ఆదరించినందుకు కృతజ్ఞతగా నిన్ను ప్రశాంతంగానైనా వెళ్ళిపోనీ, అత్తా! నాగురించి మరిచిపోవాలి నువ్వు."

విరక్తిగా నవ్వింది అత్త. "నిజమేనే. నీకింత తిండిపెట్టి నీ శరీరాన్నిమాత్రం పెంచాను. నీ కోరికలను మటుకు నీకంటె ముందే సమాధి చేశాను".

చెమ్మగిలిగిన కళ్ళతో తల అడ్డంగా ఊపింది తను. 'లే దత్తా. విధిచేత మనుష్యులచేత కూడా మోసగించబడి దిక్కుతోచని నన్ను నీ పైట చాటున దాచి నా కన్నీళ్ళు తుడిచావు. నీకే లేని నువ్వు ...నీ తిండిలో ఇంత పెడుతున్నావు. మోడుబారిపోయిన నా జీవితానికి మళ్ళీ ఒక సంసారాన్ని ఏర్పరచాలని ప్రయత్నించావు. ఇంకేం చేయాలత్తా. కాకపోతే అందరు కాదంటూంటే వాళ్ళ నెదిరించలేక పోయావు. కాదన్నవాళ్ళు నా స్వంత బంధువు లత్తా. నా రక్తసంబంధీకులు. వాళ్ళు, వాళ్ళున్నారులే, అత్తా, నాకు' అని చెప్పాలని తన ఉద్దేశం. కానీ, కన్నీళ్ళతో పూడిపోయిన తన గొంతు పెగిలి రాలేదు. కళ్ళు నిండిన కన్నీటిని దాచుకొనే ప్రయత్నంలో అక్కడనుండి లేచి వచ్చేసింది.

"రాజేశ్వ!"

* * *

ఆమె గతం చెదిరిపోయింది.

ఆమె మెల్లిగా లేచి నిలబడింది.

"ఇక వెళతాను, బాబూ!"

జోడిస్తున్న ఆమె చేతుల్ని ఆ ఉద్దేశంనుండి విరమింప చేయాలని ఒక్క అడుగు ముందుకువేసి ఆ చేతుల్ని తాకబోయిన రోహిణి, వెంటనే తన్ను తాను సంబాళించుకుంటూ అన్నాడు.

"కూర్చో, రాజేశ్వరీ! ఆరోజు నువ్వు నన్ను తిరస్కరించిన కారణం ఈ నాటికీ ఊహించలేక పోతున్నాను. నీ కభ్యంతరం లేకపోతే చెప్పు, రాజేశ్వరీ, ఎందు కిలా జరిగింది ?"

ఆమె తన కథను చెప్పడానికి సిగ్గుపడలేదు. సంకోచించలేదు. మళ్ళీ కూర్చుంటూ మెల్లిగా ప్రారంభించింది.

సరిగ్గా పదేళ్ళ క్రితం [illegible] పోయి శూన్యంగా కూర్చుని ఉన్న నా దగ్గరికి మామగారు వచ్చి నా తలమీద చెయ్యివేసి, "నీ భర్త పోతే మటు కేమి? నే నున్నాను నీకు. ఏడవకు, రాజేశ్వరీ!" అన్నప్పుడు అలంబన దొరికినట్లు ఆనందంగా తల ఎత్తిన నాకు ఆయన కన్నుల్లో నాకు కావలసిన ఆప్యాయత దొరకలేదు. ఆ కళ్ళు ఆశగా చూస్తున్నాయి.

"మనిద్దరం వేరింటి కాపురం పెడదాము. స్వర్గం నేలదామా?" విడిగిన [illegible] మధ్య అత్తగారులేని ఇంట [illegible] భయంగా తిరుగుతున్న తల్లి, తండ్రి లేని నాకు ఎదురైన ఆదరణ అది. ముడుచుకుపోయి [illegible] కూర్చున్న నన్ను అప్పటికే దయతలచి వెళ్ళిపోయిన లతని రాక్షస హస్తాలనుండి ఆ రాత్రే తప్పించుకొని పిన్ని ఇంటికి వచ్చాను. స్వయాన తల్లి రక్తం పంచుకుని పుట్టిన పిన్ని నన్ను తప్పకుండా ఆదరిస్తుందని వచ్చిన నాకు నాకిట్లోనే బలంగా నిరాశ ఎదురయింది.

"పరిస్థితులను మంచిగానిదుర్కోవాలి కాని, పారిపోయి వస్తారా? భర్త పోయినా, అత్తగారింటఉంటేనే ఆడదానికివరువు?" అని హితబోధ చేసి మామగారితో రాయబారాలు నడపసాగింది పిన్ని. వచ్చి నాలుగురోజుల్లోనే కేవలం పని మనిషిగా ఉండటానికి కూడా భారమై పోయాను నా మీద [illegible]. తన మీద రికాన్ని [illegible] ప్రేమ ముసుగులో దాచుకుంటూ మామయ్యకు ఎదురు చూస్తున్న పిన్ని భావాన్ని గ్రహించిన నేను ఒకరోజు ఆమెకు చెప్పి మేనత్త దగ్గిరకి బయలుదేరాను.

ఆమెకు కావలసినంత ఆస్తి ఉంది. కనుక నాకు తిండి పెట్టడానికి అభ్యంతరం లేకపోయింది. మాటి మాటికి మారిపోతున్న పని మనుషులతో ఆమెకు తలనొప్పిగానే ఉంది.

"ఇక్కడే ఉండిపోదువు గాని, నీ కింత తిండి పెట్టలేక పోతానా?" అని ఆమె అన్నప్పుడు నాకు పేద తీరినట్లయింది. కానీ స్వర్గీయులైన నా తండ్రికి స్వయాన చెల్లెలు. తన బిడ్డలాంటి బిడ్డను. తల్లి లేదు. తండ్రి లేడు. భర్త లేడు. ఒంటరి మేనకోడల్ని . . . ఆమె దగ్గిరనుండి ఆప్యాయత ఆశించి నిరాశపడి అల్లాడుతున్న రోజుల్లో, అత్త కొడుకు అత్యాచారాన్ని ప్రతిఘటించే ఉద్రేకంతో అర్ధరాత్రి గట్టిగా కేక పెట్టాను. అత్త లేచి పరుగెత్తుకు వచ్చింది.

"అత్తా!" అని చుట్టుకు పోయి వెక్కి వెక్కి ఏడ్చాను. అంతవరకు [illegible] మంచు తేనుగులా [illegible] కుని చూడగానే ఆమెకు పరిస్థితి అర్థమైనట్లుంది. అతను తలవంచుకుని వెళ్ళిపోగానే నన్ను అంతదూరాన నిలబెట్టి తీవ్రంగా నా కళ్ళలోకి చూస్తూ అడిగింది.

"ఏదో గతి లేని దానివని చేరదీస్తే నా పరువు తీసేట్టున్నావే! అర్ధరాత్రి ఇంతలావు కేకవేస్తే ఇరుగూ పొరుగూ ఏమనుకోవాలి? ఆడదానివైనప్పుడు [illegible] దాచుకోవాలి. అంతే గాని, [illegible] ఇంట్లో ఉంటే ఊరుకుంటాడా?'

నా సర్వేంద్రియాలు, ముద్దకట్టుకు పోయాయి. ఏడవడం కూడా మరచి పోయి నిలబడిపోయాను.

ఇలాటి మాటలు ఏ స్త్రీ నోటి వెంటైనా వస్తాయనేది నా ఊహాకందని విషయం .. అందులో నా తండ్రి చెల్లెలినోట వెంట. అమానుషత్వానికి తలపెట్టిన కొడుకు, ఆ అమానుషత్వాన్ని సమర్థించిన తల్లి, ఇద్దరూ పెడుతున్న గురక శబ్దం వింటూ ఆ అర్ధరాత్రి ఇల్లలోనుండి బైటికి వెళ్ళగలిగే సాహసం లేక ముడుచుకుని కూర్చొని రాత్రంతా గడిపిన నేను — తెల్లవారక ముందే అత్తకైనా చెప్పకుండా వెనక ఎవరో తరుముతు వస్తున్నట్లు స్టేషన్‌కి వచ్చి కనుపించిన రైలెక్కేశాను.

ఇంకొన్ని గంటల్లో పరిసమాప్తం కాబోతున్న [illegible] జీవితం తలచుకుంటూ రైలు కదిలే శబ్దం కొరకు ఎదురు చూస్తున్నాను.

* * *

"అయితే, మీ అత్త అలాంటిదా? అయితే, నేను పొరబడ్డా నన్నమాట. బాధ్యత ఆమె మీద పెట్టి నీ కళ్యాణం చేశా దన్నమాట . . . నువ్వైనా ధైర్యం చేసి ఉండవలసింది, రాజేశ్వరీ!" అని ఇంకా ఏదో చెప్పబోతున్న అతనిని మధ్యలోనే ఆపుతూ గబగబ తల అడ్డంగా తిప్పింది రాజేశ్వరి.

"ఆమె .. ఈమె కాదు. ఈ అత్త ఈ అత్త . ." ఆమె గొంతు అగి పోయింది. కానీ, అత్తను తలుచుకున్న ఆమె కళ్ళు ఆరాధనాభావంతో ఒక్క క్షణం వెలిగాయి.

* * *

"రామ్మా, రాజీ" శారీరకంగానూ, మానసికంగానూ కూడా అలిసిపోయి ఆ ఇంట్లో అడుగుపెట్టిన నేను ఆ ఆప్యాయతతో కూడిన ఆహ్వానానికి ఆశ్చర్యపోయాను. పిన్ని దగ్గరినుండి, మేనత్త దగ్గరి నుండి నేను పొందిన అవమానాలు నే నింకా మరచిపోలేదు. ఎదటి మనిషిని నమ్మే అపురూపమైన దశనుండి ఎప్పుడో జారి అపనమ్మకపు మైకంలో పడి ఉన్నాను. అందుకే చావడానికి ధైర్యం చాలక శరీరాన్నిక్కడకు లాక్కువచ్చిన నేను [illegible] ఆతిథ్యాన్ని మనస్ఫూర్తిగా స్వీకరించ లేకపోయాను."

"రా, [illegible]"

నేను కదల్లేదు. నా కథంతా ముందే చెప్పేసి ఆమె దగ్గిరనుండి ఇంత రక్షణ కొరకు వచ్చానని వివరించి, అందుకు ఆమె అంగీకరిస్తేనే అడుగు ముందుకు వేయాలని నిర్ణయించుకున్న నేను ఆఖరి తీర్పు కొరకు ఎదురుచూస్తున్న ముద్దాయిలా నిల్చున్నాను. అత్త దయగా నవ్వుతూ అంది:

"ఎండన బడి వచ్చావు. స్నానం చేశాక మాట్లాడుకుందాం. రాలోపలికి."

ఆమె ఆహ్వానంలో ఎటువంటి ఆర్ద్రత నన్ను ఆకర్షించిందో తెలియదు కాని, ఆమె ఆదరణకు నా మనస్సు మరొక్కమారు లొంగిపోయింది. మెల్లిగా లోపలికి నడిచాను. స్నానం చేస్తున్నా, భోజనంచేస్తున్నా ఈవైభోగమెంతసేపులే అనే శంక, నా బాధను బయటపెట్టుకుంటేకాని తీరని బరువు నన్ను నిలవనీయడంలేదు.

"కాసేపు పడుకో. నేను తలుపులు ముందుకు లాక్కుని వెళ్తాను" అని వెళ్ళబోతున్న అత్త చెయ్యి పట్టుకున్నాను. పట్టుకున్నాక గబుక్కున వదిలేశాను.

"ఈమె నా కేమవుతుంది ? ఈమె దగ్గిర నా కేపాటి స్వాతంత్ర్యం ఉంది? కేవలం ఈమె నా అమ్మకు మారుటి తమ్ముడి భార్య.' నా సంకోచం గ్రహించి తనే నా ప్రక్కన కూర్చొని, నా చేతిని తన ఒడిలోకి తీసుకుని,

"చూడు, రాజీ! నువ్వు చెప్పాలనుకుంటున్న దేదో నేను ఊహించుకోగలను. కనీసం చేతిలో సంచైనా లేకుండా, తోడు లేకుండా నా ఇంటికి వచ్చిన నువ్వు, నాలుగు రోజుల నా ఆతిథ్యానికి రాలేదని నాకు తెలుసు. నీకు పెళ్ళి చేసిన ఆనందంలో నీ తల్లి, తండ్రీ కూడా ఒకరి వెంట ఒకరు స్వర్గానికి వెళ్ళి అదృష్టవంతు లయ్యారు. పుట్టిల్లు లేకుండా మిగిలిపోయిన నీ దురదృష్టం నాకు తెలియంది కాదు" అని ఆగి నా కళ్ళల్లో అసంతృప్తి చూచి మెల్లిగా నా ప్రక్కగా జరుగుతూ అంది.

"నీ చిరిగిపోయిన కొద్దిపాటి జీవితం లోని సంఘటనలు వినేంత తీయ్యటివి కావు. [illegible]"

నేను మాట్లాడలేకపోయాను. నా కళ్ళు చెమ్మగిల్లాయి.

"ఆమె పిల్లలేని [illegible] సంవత్సరం పెరిగాను. [illegible] జాను. ఆ తర్వాత మీరు [illegible] ఆ గిరులతోనే అత్త [illegible] తరవాత నన్ను ఒంటరిదాన్ని [illegible] రాలయింది. ఆ తరవాత [illegible] హించుకోగలరు, బాబూ!" అని [illegible] వంగా నవ్వింది రాజేశ్వరి. సానుభూతిగా చూస్తున్నాడు రోహిత్.

"ఆ తరవాత కథ విన్నా ఇలాటి ఒక స్థితిలో చూడగానే నే నర్థం చేసుకున్నాను. కానీ, రాజేశ్వరీ, ఆ రోజు నువ్వు ఒప్పుకున్నావు. మీ అత్త ఒప్పుకుంది. మరలా ఏమయింది? [illegible] పెళ్ళికి అంగీకరించలేదు ? నాకు తెలుసుకోవాలని ఉంది, రాజేశ్వరీ!"

"చెప్తాను, బాబూ! ఆ కథ గురించి ఆరేళ్ళ తరవాత ఈనాడు మీకు చెప్పడానికి నాకు సిగ్గేమిటి ? అనాటి ముగ్ధత్వం, భావమాధుర్యం, బిడియం ఈనాడు ఇంకా నాకు మిగిలివున్నాయా ?" సన్నగా గొణిగినట్లు అంటున్న ఆమె వైపు ఆత్రంగా, జాలిగా చూశాడు రోహిత్.

* * *

"మీరు మరోలా భావించకండి— మీతో కొద్దిగా మాట్లాడాలి." గుడికి వెళుతున్న నా కాళ్ళు చప్పున ఆగిపోయాయి. నా కళ్ళు బహుశా పెద్దవయ్యుంటాయి. నా నోట్లోనుండి మాట మాత్రం రాలేదు.

"అలా గుడి మెట్లమీద కూర్చుందాం వస్తారా ?"

స్నేహితురాలు మమ్ము ఇంట్లో మిమ్మల్నిచూచిన గుర్తయితే ఉంది గాని, మీరు నాతో మాట్లాడబోయే దేమిటో పూర్తిగా అర్థం కాలేదు.

అప్రయత్నంగా మీ వెంట నా కాళ్ళు మాత్రం కదిలాయి.

"కూర్చోండి."

నేను కూర్చోలేదు. నే నిక కూర్చో ననుకున్నారేమో— మీరే నాకు కొద్ది దూరంలో నిలబడి అన్నారు—

"మీ కిష్టమైతే, అభ్యంతరం లేక పోతే మిమ్మల్ని వివాహం చేసుకోవాలనుకుంటున్నాను."

నాకు బహుశః ఆ క్షణంలో మీరు చెప్పిందేదో పూర్తిగా అర్థమయ్యుండదు.

నా వెర్రి ముఖంచూచి మరలా మీరే అన్నారు —

"మీ కిష్టమైతే, లేదో సూటిగా చెప్పండి. నేను బాధపడను."

అప్పటికి కన్న చైతన్యం వచ్చిన నేను విపరీతంగా భయపడి పోయాను.

"నాకు తెలియదు. మా అత్త నడగండి"

* * *

మరునాటి ఉదయాన్నే నా ఇంటి గడపలో మిమ్మల్ని చూచిన నేను విస్తుపోయాను. మీ పెదాలు కొద్దిగా విచ్చుకుంటున్నట్టనిపించి రివ్వున ఇంట్లోకి పరుగెత్తాను.

"మీ కోసమెవరో వచ్చారత్తా" అనేసి వంటింట్లోకి పారిపోయాను. నా గుండెలు వేగంగా కొట్టుకుంటున్నాయి. అదే క్షణాన అత్త నా జీవితాని కివ్వబోయే తీర్పుకోసం వెయ్యి కళ్ళుచేసుకుని ఎదురుచూస్తున్నాయి. భయంగా, బెరుగ్గా, దిగులుగా, ఆనందంగా, ఉత్సాహంగా, నీరసంగా... కలగాపులగంగా వంటింటి కిటికీ వారగా నిల్చున్న నాకు— మీరు వచ్చి నడవలో కూర్చోవడం, మీ ఎదురుగా అత్త చాపమీద కూర్చోవడం అంతా కనిపిస్తూనే ఉంది.

నిలువెత్తు విగ్రహం. నల్లటి దేహ ఛాయ. చురుకైన కళ్ళు. నవ్వే పెదాలు. నడకలో గాంభీర్యం. మాటల్లో మృదుత్వం. పరవశించిపోతున్న హృదయంలో — నా హృదయ రక్తం '[illegible]' [illegible] జూసింది. కాని, ఆ సంతోషంలో, [illegible] సంస్కారం తాలూకు [illegible] నాకూ ఓ [illegible] ముత్యాల్లాంటి బిడ్డలు కావాలనే ప్రలోభం నన్ను క్రమక్రమంగా ఆక్రమించుకో సాగింది. కాని నా ఊహాపోహల్ని, ఆ ఆనందాన్ని ఒకే ఒక్క నిజం, భయం [illegible] వేసి లాగింది.

'ఒకవేళ అత్త ఒప్పుకోదేమో'

నా పరవశాన్ని నీరసం ఆక్రమించుకుంది.

"నీ [illegible] ఆశపడకూడదు. నేను శాపగ్రస్తురాలిని. అంత అదృష్టం నా జీవితానికి లేదు గనుకనే ఆయన్ని భగవంతుడు తీసుకు వెళ్ళిపోయాడు? [illegible]మైన నిరాశ నన్ను నిర్వీర్యురాలిని చేసేసింది. బెదిరిపోతున్న మనసును కూడదీసుకుంటూ, ఏదో పని చేస్తున్నట్టు కత్తిపీట ముందుకు లాక్కుని కూర్చున్నాను. నా చెవులు అత్త నా జీవితాని కివ్వబోయే [illegible] కోసం ఎదురుచూస్తున్నాయి.

"[illegible]" [illegible] — మా [illegible] కటువు, ఏదో మాట్లాడాలి కాబట్టి మాట్లాడుతున్నట్టుంది. మీ ఇంటికీ, మా ఇంటికీ రాకపోకలు లేవు.

"ఒక్క ఊరొచ్చింది. ఇక్కడకు నే వొచ్చింది మా రాజేశ్వరిగారి విషయం మాట్లాడడానికి." అత్త అప్పుడు అర [illegible] మీరు నేరుగా రంగంలోకి దిగారు. బహుశ అత్త ఇంకా ఆశ్చర్యంలో నుండి తేరుకుని ఉండదు.

"రాజేశ్వరి గారి కిష్టమైతే, మీరు ఒప్పుకుంటే నేను ఆమెను పెండ్లి చేసుకుంటాను."

మీరు మాట పూర్తి చేయక ముందే దడదడలాడే గుండెలతో గబుక్కున అసంకల్పితంగా లేచి నిలబడ్డాను. వంటింటికీ—నడవకూ మధ్యగల చిన్న కిటికీగుండా మా అత్త కళ్ళు మెరవడం స్పష్టంగా కన్పించింది.

నా గుండెల్లో మరల మధురమైన [illegible]. ఈ తడవ నేను వాటి [illegible] పిరికిమందు పోయదలుచుకోలేదు.

అత్త కొద్దిసేపు మాట్లాడలేకపోయింది. వెంటనే తేరుకుంటూ అంది. ఆమె ముఖం అంత ఆనందంగా కళకళలాడుతూ ఉండడాన్ని నే నెప్పుడూ చూడలేదు.

"ఎంతమంచి వాడివి నాయనా నువ్వు! దేవుడిలా వచ్చావు దాన్ని రక్షించడానికి."

ఆమె పెదాలు వణుకుతున్నాయి.

ఎందుకో ఆమె కళ్ళు చెమ్మగిల్లినట్టనిపించింది.

"క్షమించండి. ఆమెను రక్షించబోతున్నానని నే ననుకోవడం లేదు. ఆమె అంటే నా కిష్టం అంతే."

"అదేమిటి, నాయనా! ఈ కాలంలో ఆడపిల్లకు రెండో పెళ్ళి కావడమంటే

సామాన్యమా? నువ్వు ఆ పిల్లను ఉద్ధరించడం కాకపోతే దీన్నేమంటారు?"

"దీన్ని ఉద్ధరించడమే అనుకుంటే, అమ్మా! చాలామంది ఆడపిల్లలు భార్యా విహీనులైన మా మగజాతిని చాలా మందినే ఉద్ధరిస్తున్నారు. అలా అనకండి."

వింతగా చూచింది అత్త.

"మగాడు పెళ్ళి చేసుకోవడ మనేది సామాన్యమైన విషయం . . ." చెప్పబోతున్న అత్తను ఆపుతూ కాస్త దూకుడుగా అన్నారు... "మీరు క్షమిస్తే మాబోటి వాళ్ళను పొగిడేయడంతో మేము కూడా గొప్ప ఘనకార్యం చేస్తున్నామనే మైకంలో పడిపోయి దాంపత్య జీవితంలోని రసజ్ఞతను పోగొట్టుకుంటున్నాము" అని ఆగారు. "మన్నించండి. ఆవేశంగా మాట్లాడినట్లున్నాను. మీరు పెద్దవాళ్ళు. నేను నోరు జారాను."

అత్త ఈసారి మీ వంక చాలా ఆప్యాయంగా చూస్తోంది.

'నువ్వు చల్లగా నూరేళ్ళు జీవించాలి. నీ కడుపున నీ లాంటి బిడ్డలు పది మంది కలగాలి" అన్నట్టు ఆమె కళ్ళు మిమ్మల్ని దీవిస్తున్నాయి.

ఇంతటి ఆనందం నుండి తేరుకుని లౌకిక విషయాల్లో పడడానికి ఆమెకు

క్షణాల వ్యవధి దాటించి వచ్చింది.

"రాజీ! కాఫీ తీసుకురా" అని కేక పెట్టి మావైపు తిరిగి—"నేను వచ్చి అమ్మాయి కోప్పడితే మాట్లాడదాను, సాయినా" అంది.

"ఏం కిష్టమైతే ప్రస్తుతం వాళ్ళకు తెలియవలసిన అవసరం లేదు." కొన్నంతగా తలవంచుకుని చెబుతున్న మీ భావం పూర్తిగా బోధపడినట్టు లేదు.

"అంటే..."

"సూటిగా చెప్పాలంటే వాళ్ళ కిష్టం లేదంట. వాళ్ళకి అమ్మాయితో బాటు కొన్ని ఆభరణాలు, కొంత డబ్బు కూడా కావాల."

అత్త చాలా సేపటిదాకా మాట్లాడలేదు.

'నా ఆశ పెద్దదైపోయింది. ఇక నా ఆశ ఎగరలేదు. గొణుక్కుంటున్నట్టుగా అంది.

"మీకు నా మీద నమ్మకముండాలే కాని, కాలం అంతటినీ కలిపేస్తుంది." అభిమానంగా చూస్తున్న మీ వైపు మెచ్చుకోలుగా చూసింది అత్త.

"మంచిది, నాయనా!"

తరవాత మీరేం మాట్లాడుకున్నారో తెలియదు. మీకు కాఫీ ఇవ్వకుండానే సన్నజాజి పందిరి కిందికి పరుగెత్తాను నేను.

* * *

నేను కలలు కన్న భవిష్యత్తు నిజరూపం దాల్చబోతున్నందుకు ఆనందంతో ఉక్కిరిబిక్కిరి అవుతున్న నన్ను కొన్నాళ్ళపాటు ఆ భ్రమలోనైనా బ్రతకనీయకుండా నా బంధు జనం మరునాడే బిలబిల మంటూ దిగారు. మా అత్త ఈ శుభవార్త వీళ్ళకు అందజేయక ముందే మీ నాన్న దగ్గిరనుండి వర్తమానం అందినట్లుంది.

వస్తూనే మేనత్త అత్తమీద యుద్ధం ప్రకటించింది. "అదేమిటే, శాంతమ్మా! పసివాళ్ళు—వాళ్ళకి బుద్ధి లేకపోతే నీ జ్ఞానమేమయిందట? నీకైతే పిల్లా పీకు లేరు. నీకేం బెంగెందుకుంటుంది? విధవపిల్లకు వివాహం చేస్తే లేప్పొద్దున ఆచారం మంట కలిసి, మా ఇళ్ళలో ఆడపిల్లలకు పెళ్ళిళ్ళు అవుతాయా?"

పిన్ని స్వర్థం అంత తేలిగ్గా బయటపడే రకం కాదు.

"అది నీకు బరువైతే చెప్పు. నేను తీసుకు వెళ్ళిపోతాను. నా అక్క కూతురేం నాకు బరువు కాదు. దాని పీడ ఈ విధంగా మాత్రం నువ్వు వదిలించుకోదలుచుకుంటే మేమంతా చూస్తూ ఊరుకోలేం."

అత్తకు ఏమాట్లాడే అవకాశం కూడా వాళ్ళివ్వలేదు. వాళ్ళ జీవితాలు చీకటిమయం చెయ్యొద్దని బ్రతిమాలాడారు. ఇలాంటి అనాచారపు పనులు చేసి పిత్రు దేవతలకు సంతృప్తి కలిగించవద్దని ఉపదేశించారు. వాళ్ళని కాదని ఆమె ఏమైనా చెయ్యదలుచుకుంటే ఇక నా ముఖం వాళ్ళెవరూ చూడమని ప్రతిజ్ఞ చేశారు. అసలు ఈ పెళ్ళి ఎలా జరుగుతుందో మేము చూస్తామని బెదిరించారు.

అలా పిన్ని అత్తతో యుద్ధం చేస్తున్న సమయంలో అత్తకూతురు వాణి, పిన్ని కూతురు ప్రసూన నాకు వాళ్ళ వాళ్ళ మొగుళ్ళ కష్టాలు చెప్పుకోసాగారు. "నా సన్నియాక్ 'జీ డ్యూటీ చెప్పనా, రాజీ! మొగుడు, ఈ పిల్లలు అంతా భ్రాంతి. నిజానికి నా కీ విషయం ముందుగా తెలిసిఉంటే పెళ్ళి చేసుకోక పోదును. నువ్వు మరలా అదే ఊబిలోకి దిగబోతున్నావంటే నాకు చాలా విచారంగా ఉంది," అన్న అత్తకూతురే మరో గంటకు పడాదలవని గదమాయిస్తున్న తల్లికి జవాబుగా, పడాదల ఉహూ అని తల అడ్డంగా ఊపుతూ 'పడను' అని అర్థం వచ్చేలా చెబుతున్న రెండేళ్ళకొడుకు భాషా ప్రావీణ్యానికి ముగ్ధురాలై, 'ఒరినీ' అని గుండెలకు హత్తుకుని మాతృత్వపు ఆనందాన్ని అనుభవిస్తున్న ఆమెను చూచి నేను చూచింది నిజమా, విన్నది నిజమా అనే మీమాంసలో పడిపోయాను.

"వదినా! మీ ఆయన వచ్చారు. పూలమాలతో ఎదురుపోఆ! అన్న బిడ్డ హాస్యానికి సిగ్గుమొగ్గైపోతున్న పిన్నిని చిత్రంగా, అపూర్వంగా చూస్తూ అనుకున్నాను.

"ఇన్ని సంవత్సరాలు సంసారం చేసిన ఈమెకు తొలి యౌవనం తాలూకు పరవశ్యం ఇంకా వదలలేదే! నన్నెందుకు ఆ తీయటి అనుభూతులనుండి వంచుచిస్తున్నారు వీళ్ళు?

* * *

"రాజీ" పిలిచి పిలిచి అలిసి పోయినట్టున్న ఆ స్వరానికి ఉలిక్కిపడ్డాను.

నన్ను ఏదో పని ఉన్నట్టు పిలిచిన అత్త నేను దగ్గిరకి వెళ్ళగానే నా చేతిని ఆత్రతగా, ఆప్యాయంగా తన గుండెల కానించుకుంటూ "నువ్వెలా బ్రతుకుతావే, రాజీ" అని కన్నీళ్ళు పెట్టుకుంది.

"ఒకనాడు నా బంధువుల మాట విని, వాళ్ళ పరువు ప్రతిష్ఠలు [illegible] పడకుండా నువ్వు కాపాడావు వాళ్ళని. వాళ్ళకా మాత్రం నీ మీద కృతజ్ఞత ఉండదంటావా, అత్తా. నాకింత తిండి పెట్టరంటావా?" అన్నాను మెల్లిగా, సంశయంగా.

హరిణప్రియ   చిత్రం— టి. వై. గిరి, (భానాపూర్)

ఆమె నా మాటలు సాంతంగా విన్నట్టు లేదు. మరలా పాత జ్ఞాపకాలలోకి జారిపోయినట్టుంది. కొన్ని నిమిషాల మౌనం తరవాత "అతనెక్కడున్నాడో? ముత్యం లాంటి పిల్లాడు." అని నిట్టూర్చింది. అంతటి దుఃఖంలోనూ నాకు నవ్వొచ్చింది. 'అత్త పిచ్చిగాని, రెండు సంవత్సరాల తరవాత అతనెలా ఉంటాడని? [illegible]తో ఎక్కడో కళకళలాడుతూ ఉంటాడు.'

"అతను నీ కొరకు ఎదురుచూస్తూ ఉండిఉంటే . . . ." ఆమె ఊహలు ఆమెకే ఎబ్బెట్టుగా తోచాయేమో ఆగిపోయిందామె. అత్త నా ముందున్న జీవితంలో ఎదురుపడే మధుర క్షణాల కొరకు ప్రయత్నిస్తుంటే, నేను జరిగిపోయిన దానిని ఎంచుకుని పశ్చాత్తాప పడుతున్నాను.

ఆనాడు నా బంధువులంతా నాకు హితబోధ చేసి, అత్తకు అక్షింతలు వేసి వెళ్ళాక అత్త నీరసంగా కూలబడిపోతూ అంది:

"నన్నేం చేయమంటావో నువ్వే చెప్పు

రాజీ! ... న్నీ లోకాన్ని లెక్క చేసిఉండేవాన్ని కాదు. కానీ, అమ్మా, నిన్ను కనని ...ను నీకు మంచే చేసినా, చెడే చేసిందని లోకం దూషిస్తుంది. నా నిర్ణయంలో నీ జీవితాన్ని కేదయినా జెడిసి కొడితే నీ బంధువుల అండ కూడా నీకు అందకుండా పోతుంది. నేనేనా ఆలోచించలేక ...ఉన్నాను. నీ ఇష్టం, రాజీ! నువ్వేం చేయాలనుకుంటే అది చెయ్యి. నీ దోషానికి భవిష్యత్తును శాసించే అధికారం కానీ, అడ్డు పెట్టే అధికారంకానీ నాకు లేవని ఈనాడు తెలిసిందమ్మా''.

నాకు పెళ్ళి చేస్తే నా బంధువుల తరతరాల భవిష్యత్తు చెక్కుముక్కలయిపోతుందనే విషయం అనకు స్ఫురించనందుకు నా జీవితంమీద తనొక్కతే అధికారిణి అయినట్లు మీకు మాట ఇచ్చేసినందుకు అత్త తనను తానే మనసులో నిందించుకుంటుంది. మీకు సంజాయిషీ ఇవ్వవలసిన క్షణాల కెదురుపడడానికి గుండె నిబ్బరాన్ని సిద్ధం చేసుకుంటూంది.

''మీరు . . . మీరు వింటున్నారా?''

''చెప్పు. వింటున్నాను. చెప్పు'' రాజేశ్వరి.''

''శ్రేయోభిలాషుల ... ప్రాంతంలో ఆత్మకు ద్రోహం చేస్తే నేమోనానే శంకతో, స్వార్థంకంటే త్యాగం గొప్పదనే మైకంలో, నా అనుభవంలో మగాళ్ళు నా కందించిన అపనమ్మకంలో

ఆనాడూ ఈనాడూ కొందరి చర్మ సౌందర్యం ఒక్కటే!

పియర్స్-అసలైన గ్లిసరిన్ సబ్బు

పియర్స్ అందించే నాజూకుతనాన్ని మీ చర్మానికి సమకూర్చండి. సబ్బుల తయారీలో ఓ శతాబ్దపు అనుభవం స్ఫటికం వలె గల ఈ ప్రతి ఒక్క సబ్బులోనూ ఇమడ్చబడింది. పియర్స్ యొక్క సౌమ్యత, స్వచ్ఛత ఈ సబ్బు ద్వారా మీరు చూడవచ్చు.

పియర్స్ మీ చర్మాన్ని యవ్వనంగా, సుకుమారంగా ఉంచుతుంది

హిందూస్థాన్ లీవర్ వారి విశిష్ట ఉత్పత్తి

లింటాస్-PS.56-140 TL

మిమ్మల్ని [illegible] ఎప్పుడైతే, బంధువుల అండ [illegible] పోనవే భయంతో తల అడ్డంగా ఊపేను. అనాడు అదెంత పాపిష్టి క్షణమో వీరి అయిదేళ్ళన్నా గడవక ముందే, ఒంటరిదాన్ని చేసి తినడానికింత తిండైనా సంపాదించుకోలేని అశక్తురాలిని చేసి రక్షణలేని ఈ సంఘం తాలూకు కబంధ హస్తాలలోకి నిర్దాక్షిణ్యంగా నెట్టి పకపక నవ్వుతుంది.

నా గతం తాలూకు పశ్చాత్తాపం నా కిందిస్తున్న కన్నీళ్ళను తుడవడానికి ఎత్తిన అత్త చెయ్యి బలహీనంగా ఒరిగిపోయింది.

“ఏడవకు, తల్లీ! నేను పోకముందే నీ కేదో మార్గం చూపిస్తాను. ఇంత మంది బంధువులకు నువ్వొక్క దానివి భారమవుతావా? నేను పెట్టిన తిండి నీ కింకెవరూ పెట్టలేరా?”

“నువ్వు పెట్టిన తిండి కబళంగానైనా ఎవ్వరో వెయ్యకపోరు, అత్తా! కానీ, నువ్వు నా కిచ్చిన అభయం మరే హస్తాలూ నాకివ్వలేవని నాకుబాగాతెలుసు, అత్తా!”

అలా అనుకున్న నేను భ్రమలోనే ఉన్నానని తెలియడానికి ఎంతో కాలం పట్టలేదు. నా టెలిగ్రామ్ తో అత్తను పరామర్శించడానికి వచ్చిన బంధుజనమంతా మెలకువగానే తప్పుకున్నారు.

“ఎదిగిన కొడుకుని ఇంట్లో పెట్టుకుని, ఈ పిల్లనెలా తీసుకెళ్ళను—నువ్వే చెప్పు?” అన్నది మేనత్త.

“కోడలు అంత మంచిది కాదు; శాంతా! లేకపోతే రాజీ నాకు బరువవుతుందా?” అని తన బీదరికాన్ని బయట పెట్టుకోవడం ఇష్టంలేక, దోషమంతా కోడలి మీదకు నెట్టిన పిన్ని నాకు గుణపాఠం నేర్పిస్తే, వాళ్ళ మాటలు అత్త ఆయుస్సును హరించేశాయి.

“నే నానాడే ఇంకాస్త ధైర్యం చేసిఉంటే కనీసం ఆఖరి క్షణాల్లో అయినా శాంతిగా వెళ్ళిపోయుండే దాన్ని” అని గొణుక్కుంటున్న అత్త వాళ్ళకర్థం కాలేదు.

చెప్పడం ఆపి ఆయాసపడుతున్న రాజేశ్వరి వంక విచారంగా చూస్తున్నాడు రోహిణి.

“పడుకుంటావా, రాజేశ్వరీ?

తల అడ్డంగా ఊపింది రాజేశ్వరి.

“వద్దు కూర్చోగలను” అని ఆగి,

“కానీ, బాబూ! నా కర్థం కానిదల్లా ఒక్కటే. కాలానికి ఎదురీద వద్దని హితవు చెప్పిన వీళ్ళు— ఈ నాడు నన్ను కాలానికి ఎదురుగా ఒంటరిగా ఎందుకు వదిలేసినట్టు?

“ఒక [illegible] ఆడదాని కింత క్షేమం [illegible] చోటు చూపించలేని ఈ సంఘం, ఆడదాని బ్రతుక్కి ఇన్ని ఆంక్షలెందుకు విధించాలి? నా సంసారం, నా బిడ్డలు, నా జీవితం — నే నేర్పరచుకోవాలనుకున్న నన్ను ఎందుకు శాసించినట్టు? నన్ను రక్షించలేని వీళ్ళకెవరిచ్చారు నన్ను శాసించే అధికారం వీళ్ళు . . .”

చప్పున గుండెలు పట్టుకుని అక్కడే ఒరిగిపోయింది. అణచుకోలేని ఆమె భావావేశం, ఆమెను అశక్తురాలిని చేసింది.

“ఏమయింది రాజేశ్వరీ,” నీ కేమయింది”?

ఆత్రంగా ముందుకు వచ్చి ఆమె ముంజేతి మీద వేళ్ళుంచి పల్స్ చూస్తున్న రోహిణిని చూచి విచారంగా నవ్వింది రాజేశ్వరి.

“గుండె జబ్బేమయినా ఉందా? డాక్టర్ని పిలవమంటావా?”

తల అడ్డంగా ఊపింది.

“నా కే జబ్బూ లేదు. ఉండే దల్లా ఆకలి జబ్బు మాత్రమే. మీరు కనపడ్డారనే ఆనందంలో ఇన్ని మాట్లాడాను. నాలుగురోజులుగా సరియైన తిండిలేని నాకు, ఇంతసేపు మాట్లాడే ఓపిక ఉండదని నేను తెలుసుకోలేకపోయా నంతే.”

శ్రోతలిద్దరూ ఉలిక్కి పడ్డారు. మురళి నిశ్శబ్దంగా లేచి వెళ్ళిపోయాడు.

రాజేశ్వరి చెయ్యి పట్టుకుని లేపి మంచంమీద పడుకోబెట్టాడు. రోహిణి ఈసారి ఆమె అభ్యంతరం చెప్పలేదు. క్షణం కళ్ళు మూసుకుని కళ్ళు తెరిచిందామె. అతని ముందు ఎంతో సేపు మౌనంగా ఉండలేక పోయింది. కొన్ని సంవత్సరాల క్రితం కేవలం నాలుగు మాటలు మాట్లాడిన ఆ యువకుడు తప్ప తనకి ఈ ప్రపంచంలో మరెవ్వరూ లేదన్నంత ఆప్యాయంగా చూస్తోంది.

“చూశారా, బాబూ, బీదతనమెంత లోకువయిందో? రోజు కొక్కసారయినా తినందే బ్రతకలేను గనక నాలుగు ప్రైవేట్లు చెప్పి నెలకు ఏభై రూపాయలు సంపాదించుకుంటున్నాను. నా విద్యార్థి అమ్మకు ఈరోజు సినిమా కెళ్ళడానికి నాతోడు కావలసివచ్చింది గాని, సినిమా అయ్యాక కనీసం ఆ రాత్రికి తన ఇంట్లో తలదాచుకోమని చెప్పాలనే సంస్కారమే లేకపోయింది. ఈ చీకటి రాత్రిలో నన్ను ఒంటరిగా ఇంటికి పొమ్మని తలుపేసుకుంది.”

ఆమె కళ్ళల్లో జరిగిన అమానుషత్వాన్ని తలుచుకున్న ఆ భయం ఇంకా ప్రతిఫలిస్తూనే ఉంది. మురళి టిఫిన్ తెచ్చాడు. బాధించకుండా అందుకుని తినేసింది రాజేశ్వరి.

‘చూశారా? నాకెంత ఆకలిగా ఉందో! ఇన్ని కష్టాలను ఎదుర్కొంటూ నే నింకా బ్రతుకున్నానంటే మీ కాశ్చర్యంగా లేదూ”

ఆమె వాగ్ధోరణిని ఆపాలనే ఉద్దేశంతో “కాసేపు పడుకో, రాజేశ్వరీ! మనం తరవాత మాట్లాడుకుందాం” అంటున్న రోహిణిని వారించిందామె.

“లేదు, బాబూ, నన్ను చెప్ప నివ్వండి. ఈ అవకాశం నాకు మరలా దొరుకుతుందో, లేదో? ఈ మూసుకున్న కళ్ళు మరలా తెరుచుకుంటాయో, లేదో? మిమ్మల్ని క్షమాపణ వేడకుండా నే వెళ్ళిపోతే నా ఆత్మకు శాంతి ఉంటుందంటారా?”

ఈ సారి రోహిణి మాట్లాడలేదు. ఆమెను ఆపలేమని అతనికి తెలిసిపోయింది.

“ఈ దురదృష్ట జీవితాన్ని బలవంతంగా ఎందుకీడ్చుకొస్తున్నానో తెలుసా? మీ కొరకు.... మీ కొరకు, బాబూ! దేవుడుకూడా నే ననుకున్నంత నిర్దయుడు కాదని ఈ రోజు తెలిసింది.” ఆమె కళ్ళ నీళ్ళలో సంతోషం అలలా కదిలింది.

“కానీ, రాజేశ్వరీ, నేను... నేను...”

ఆమె అతణ్ణి మధ్యలోనే ఆపేసింది.

“నాకు తెలును, బాబూ! మీరు నా కొరకు [illegible] ఎదురు చూడటానికి కరిగిపోయిన ఈ ఆరేళ్ళ కాలం అంత

పళ్ళ అమ్మకం   చిత్రం— జె. శ్రీరామమూర్తి, (గుంతకల్లు)

...ప్పుకుంటున్నాను. ... నా ... తెలుసు. మీరు నాకొరకు ఇంకా ఎదురు చూస్తుంటారనే నమ్మకం కాని, మీ జీవితంలో ప్రవేశించాలనే దురాశకాని నాలో లేవు. కేవలం మిమ్మల్ని తిరస్కరించినందుకు నాకు భగవంతుడు అందించిన శిక్షనైనా బ్రతుకును మీ ముందు పరిచి, మిమ్మల్ని క్షమాపణ వేడుకోవాలనే."

ఆమె నిరాఘాతంగా వింటున్నాడు. ఆమె ఆగకుండా మాట్లాడుతూనే ఉంది.

"బాబూ! మీలాంటి జీవితాన్ని పంచి ఇవ్వడానికి ఎవరూ ఇష్టపడకపోయినా, ఈ జీవితాన్ని పంచివ్వమని దాహముంది అప్పుడు, బాబూ! అనాడు మీ విలువ నా కంతగా తెలియలేదు. మీలాంటివాళ్ళు చాలామందే ఉంటారనుకున్నాను" అని విరక్తిగా నవ్వింది.

"అందుకే ... అందుకే అరుదైన మిమ్మల్ని మరొక్కసారి చూడాలనే ప్రతీక్షతో ఇంతవరకు బ్రతికానేమో..."

"రాజేశ్వరీ!"

"నే నాడు ఇంకాస్త ప్రయత్నించి ఉంటే ఈ జీవితం నందనవనం కాకపోయినా, [illegible] ఉండేది కాదు. నే నాడు నువ్వు తిరస్కరించినందుకు అవమానపడ్డానే కాని, నువ్వే పరిస్థితుల్లో నన్ను తిరస్కరించావో ఊహించడానికి కొన్ని క్షణాలుకూడా ఖర్చు చేయలేకపోయాను. నన్ను క్షమించు, రాజేశ్వరీ!"

ఆమె అతనికి జవాబు చెప్పలేదు. అతని వారించలేదు. అతని కళ్ళల్లోకి ఆరాధనగా, గుళ్ళో దేవుడిని చూస్తున్నట్టు చూస్తోంది.

* *

"మీరొకమాట చెప్పకపోతే నాకో సందేహం మిగిలిపోతుంది." నిశ్శబ్దాన్ని చీలుస్తూ మురళినుండి వినవచ్చిన మాటలకు ఇద్దరూ ఉలిక్కిపడ్డారు.

"చెప్పండి."

"మీరు మా రోహిణిమీద ఆశ లేదంటున్నారు. బ్రతుకుమీద తీపి లేదంటున్నారు. అయినా, మీ శీలాన్ని భద్రంగా కాపాడుకుంటూ వస్తున్నారా?"

ఆమె అతని మాటల మధ్యలోనే విరసంగా నవ్వింది. "ఆ ప్రశ్నకు మీకు జవాబు తెలిసే అడుగుతున్నారు."

"మీ నోటినుండి వినాలనుకుంటు న్నాను."

"మంచిది. ఈనాడు నా కేదీ దాచి పెట్టాలని లేదు. నాకు అంతర్గతంగా బ్రతుకుమీద తీపి లేకపోలేదు. లేకపోతే దీనిని అంతం చేసుకోవడానికి ఎంతోసేపు పట్టదు. ఏమో, నాజీవితమూ మరలా చిగురించకూడదా అనే ఆశ. ఆ ఊహ నాకు ప్రాణం పోస్తోంది."

ఆతరవాత నాలో జీవితం లేదనే సత్యం నా ప్రాణాల్ని తీసుకోవడానికి అడ్డు పెడుతోంది.

"ఇక నా శీలం సంగతంటారా? దాన్ని పోగొట్టుకున్నందువల్ల నేను పొందేది కేవలం తిండితప్ప మరేముంటుంది? ఆత్మ సంతృప్తిని పోగొట్టుకుని కేవలం తిండి తిని బ్రతికేయాలని నాకు లేదు. నాముందు మరో వచ్చేటి జీవితం ..." అని సందేహంగా మధ్యలో చెప్పడం ఆపేసింది రాజేశ్వరి.

"నా మాటలు మీకు హాస్యంగా అనిపిస్తున్నాయి కదూ?"

"లేదు, లేదు. జవాబుకొరకే ఎదురు చూస్తున్నాను నేను."

"కానీ, బాబూ! నా ఊహ ఏనాటికీ యథార్థం కాదని నా అనుభవం చెబుతూనే ఉంది. నా ముందు పరుచుకున్న సుదీర్ఘమైన బ్రతుకంతా శూన్యమైందనీ, మరో వసంతం అందులోకి రాదనీ అనుకున్నప్పుడల్లా ఎంత గుండెకోతగా ఉంటుందనీ..."

"మరో పదేళ్ళకు మరో అందమైన జీవితం నాకు సంప్రాప్తిస్తుం దనుకుంటే ఎన్ని సంవత్సరాలైనా ఇలా నిరీక్షించవచ్చు. కానీ, బాబూ, ఈ జీవితాని కింక ఇంతే అనుకున్నప్పుడు కలిగే బాధ మీ కర్థమవుతుందా..."

మురళి జవాబు చెప్పలేదు. కూర్చున్న చోటునుండి లేచి ఆమె ఎదురుగా వచ్చి నిలబడ్డాడు.

"నేను ఇప్పుడు మిమ్మల్ని వివాహం చేసుకుంటానంటే మీ కభ్యంతరం లేదా!"

"అభ్యంతరం లేదు కానీ, దానితో బాటు మీ మాట మీద నమ్మకం కూడా లేదు, బాబూ! మీది ఆవేశం."

ఆమె నిర్మోహమాటానికి మురళికి ముచ్చటవేస్తే, మురళి నిర్ణయానికి రోహిణి విస్తుపోయాడు.

"నువ్వు నువ్వేనా, మురళీ, ఈ మాటలంటున్నది? నువ్వు మనఃస్ఫూర్తిగా అన్నదే అయితే నాకు సంతోషంగా ఉందిరా."

రాజేశ్వరి నిర్లిప్తంగా చూస్తోంది. రోహిణి కంతా చిత్రంగా ఉంది. అతని మనస్సులో ఆరేళ్ళనాటి ఒకరోజు సినిమాలా స్పష్టంగా కనుపిస్తోంది.

"ఛీ ఛీ ఎన్నిమార్లు చెప్పాలి నీకు? ఈ పిల్లను నా గదిలోకి పంపద్దని. ఇక నీ మాట వినేదిలేదు. ఈ పిల్లను వాళ్ళ నాయనమ్మ ఇంటికి పంపేయ్. ఆ పిల్లే కావాలో, నేనూ, బుజ్జాయీ కావాలో తేల్చుకో.' ఓ పసిబిడ్డ చెంప ఛెళ్ళుమన్న శబ్దమూ, దానివెంట బలవంతంగా ఆపుకుంటున్న ఏడుపు ధ్వని లీలగా వినిపించి పరుగెత్తుకొచ్చిన విశాలికి వాకిట్లో ఎదురైన ఆహ్వాన మది.

చేతులనిండా ఇంకుతో, వాచిపోయిన ఏరుచెంపతో బిక్కుబిక్కుమని మూలగా ఒదిగింది ఆరేళ్ళ పసిపాప. ఎంతో ఖరీదైన గౌనులో అతి దీనంగా చూస్తోంది. ఇంకిపోయిన కన్నీటి పొరల వెనగ్గా హృదయ విదారకంగా చూస్తోంది.

ఒక్క పరుగున ఆ పిల్లను చేరి ఆత్రతగా ఎత్తుకుని గుండె క్కదుముకుంది విశాలి.

"ఏడవకు, తల్లీ! నా బంగారుకొండవు కదూ! నే నున్నానుగా నీకు. నా బంగారు చిత్రవు కదూ" చిత్ర ఒళ్ళంతా ముద్దులతోనింపేసింది. ఆమె కళ్ళు జలపాతాలై పోయాయి. అటు తండ్రి అనాదరణగాని ఇటు తల్లి అతి ఆదరణగాని అర్థంగాని ఆ పిల్ల చిత్రంగా చూస్తోంది. అలా కూతుర్ని పొదివి పట్టుకున్న విశాలికి హఠాత్తుగా అనిపించింది. 'ఈ పిల్ల పుట్టుక ఎంత చిత్రమైంది! ఈ పిల్ల పుట్టుక ఏమి ఘనకార్యం సాధించవలసి ఉందో? దాని పుట్టుక కొరకు దేవుడు రెండు ప్రాణాల్ని వివాహబంధం పేరిట ఒనెలపాటు బంధించి, అంతలోనే దానిని పుటుక్కున తెంపేసి తమాషా చూశాడు.' గాఢంగా నిట్టూర్చిం దామె.

* * *

తను ఆ ఇంట మెట్టి నెల్లైనా తిరక్కుండానే భర్త మన పరలోకానికి పంపిం దని అవనాడు తనకు కాని, తండ్రి గండాన కడుపున పడిందనే నింద చిత్రకు గానీ లేకుండా తనను కడుపులో పెట్టుకుని కాపాడుతున్న అత్తయ్యపట్ల కృతజ్ఞతతో తను తలమునక లవుతున్న రోజుల్లో ఒకనాడు ఆమె అంది:

"నిన్ను చేసుకోవడానికి మూర్తి ఆసక్తి చూపిస్తున్నాడు. నువ్వేమంటావు, విశాలీ."

నివ్వెరపోయిన తనను చెమ్మగిల్లిన కళ్ళతో చూస్తూ అంది: "పసిపిల్లవు. భగవంతు డెంత అన్యాయం చేశాడు నీకు?"

ఆమె వ్యథ తన దురదృష్ట జీవితం గురించి కావచ్చు లేదా తన ప్రియ పుత్రుని శాశ్వత నిష్క్రమణ తాలూకా స్మృతిపల్ల కావచ్చు. ఏది ఏమైనా, ఆమె తన వ్యథను తనలోనే దాచుకుని కోడలికి మరో అందమైన జీవితా న్నివ్వాలని చూస్తోంది.

తన కళ్ళు అప్రయత్నంగా నిండుకున్నాయి.

"నిన్నిలా వదిలి పో... త్తయ్యా! నా కీ జీవితం చాలు."

ఆమె తల అడ్డంగా ఊపింది.

"నే నుండగానే నిన్ను . . ." అని తన కళ్ళల్లో ఏమి కదలాడిందో ఆమె ఆగింది.

"నిన్ను వదిలించుకోవాలని నేను చూస్తున్నానని నువ్వనుకోవు కదా"

నేను గబగబా తల అడ్డంగా ఊపాను.

"అలా జరగకుండా ఉండుంటే ఆపని ఆదృష్టం నాది కావలసింది," అని గొణిగి వెంటనే తనను తాను సంబాళించుకుంటూ చెప్పింది.

"ఇందులో తప్పేమి లేదు, తల్లీ! మన జీవితాల్ని మనం కాపాడకపోతే ఎవరో వచ్చి కాపాడరు. ఏదో కొత్తదనం కావాలని ఒక్క క్షణం అనిపించినా, ఒళ్ళో ఉన్న సంవత్సరం పాప నన్ను తట్టి మేల్కొలిపింది.

ఛీ. ఛీ. ఇదేమిటి అల్పనైయిందే, కేవలం నా సుఖాన్ని మాత్రమే కోరుకునేంత స్వార్థ పరురాలనై పోయినా నా నేను.

ఆ రోజు తన ఆలోచనలకు తనను వదిలేసిన తన అత్త రెండు రోజులయ్యాక మరల అడిగింది.

"ఏమనుకున్నావు, విశాలీ?"

"ఏమి టత్తయ్యా, అన్నతను అంత అహ్లాదకంగా లేదు. ఈ రెండు రోజులుగా తను ఆలోచిస్తున్న దొక్కటే. తోడు కావాలనే కోరిక ఒక్క పక్క, పాప భవిష్యత్తు ఎలా ఉంటుందో అని శంక ఒక పక్క. ఆ సందిగ్ధంలో ఇంతవరకు ఏ నిర్ణయం తీసుకోలేదు.

"అదేనమ్మా, మూర్తి మరలా ఫోన్ చేశాడు."

"చిత్ర. . ."

"నేను అతనితో ప్రస్తావించిన మొదటి విషయం అదే, విశాలీ! ఆ బిడ్డను ప్రేమించలేక పోయినందుకు నువ్వు తప్పు పట్టకు. బాధ్యతగా చూస్తానని అతను మాట ఇచ్చాడు."

తను మాట్లాడలేదు.

"చూడు, విశాలీ! నాకు పాపను వదలాలని లేదు. పోనీ పాపను నా దగ్గిరే ఉండి పోనీరాదూ?"

అప్రయత్నంగా తన చేతి వేళ్ళు పాప నడుం మీద బిగుసుకున్నాయి.

"ఏదో ప్రలోభం వదలక అడిగాను బాధ పడకు, విశాలీ! తల్లినీ, బిడ్డను వేరు చేసేంత మూర్ఖురాలిని కాను. పాప నీ దగ్గిరే ఉంటుంది. కాకపోతే దాని ఖర్చులు గురించి నువ్వు విచారపడకు. అది తప్ప ఈ ఆస్తిలో అనుభవించే వారు ఇంకెవ రున్నారు?"

[illegible] ఆమె చూస్తున్న వేదనలు ఆమె హృదయంలో ప్రజ్వలమయింది. ఆమె సీరసంగా లేచి వెళ్ళిపోయింది. తను తెలివి తెచ్చుకుంది.

"అత్తయ్యా! . . ."

ఆమె వెనక్కి తిరిగింది.

"ఒక వేళ. . . ఒక వేళ చిత్రకు అనాదరణ జరిగితే మీరు. . . మీరు నన్ను. . ."

ఆదరంగా నవ్వింది ఆమె.

ఈ ఇంటి తలుపులు ఎప్పుడూ తెరిచే ఉంటాయి నీ కొరకు, అన్నట్టు నవ్వింది ఆమె.

* * *

ఆ నాడు తను అంగీకారం తెలిపినందుకు ఈ రోజు పశ్చాత్తాప పడుతూ చిత్రను ఎత్తుకుని భర్త దగ్గిరికి నడిచింది విశాలి.

"నేను వెళ్ళిపోతున్నాను."

"విశాలి, ఆశ్చర్యంగా, ఆర్ద్రంగా పిలిచాడు మూర్తి.

"నన్నూ, బుజ్జాయినీ వదిలేసి వెళ్ళిపోతావా, విశాలీ"

విశాలి మాట్లాడలేదు.

"అర్థం చేసుకో, విశాలీ! ఆ పిల్లను చూస్తున్నప్పుడల్లా నీ హృదయంలో నాకు రెండో స్థానమనే నిజం నన్ను పిచ్చివాణ్ణి చేస్తూంది. చిత్ర నా కళ్ళ ముందు తిరుగుతున్నంత కాలం నిన్ను నేను మనస్ఫూర్తిగా స్వీకరించలేక పోతున్నాను."

"మీరు నన్ను పెళ్ళి చేసుకునే నాటికే నేను వివాహితననీ, భర్త్రు విహీనననీ, బిడ్డకు తల్లిననీ తెలిసే చేసుకున్నారు. ఇందులో అత్తయ్య దాచిపెట్టిందేమీ లేదని మీకు తెలుసు." ఎటువంటి ఆవేశంగానీ, విస్ఫారం కానీ లేకుండా చెప్తున్న భార్య వైపు క్షణం చూసి — "నేను... నేను నిన్ను నిందించడం లేదు, విశాలి! నా సంకుచితత్వానికి నన్ను నేను గర్హించుకుంటున్నాను. [illegible] పడానికి [illegible] వాడను."

ఆమె మెల్లిగా తల ఎత్తింది.

"చిత్రకు మీరు మమకారాన్ని పంచి ఇవ్వలేక పోయినందుకు నేను బాధపడటం లేదు. కేవలం తండ్రిగా బాధ్యత స్వీకరించండి చాలు."

అతని మోహం కాస్త పరుషంగా చూశాడు."

"చెప్పానుగా—నా వల్ల కాలేదని."

విషాదంగా నవ్వింది విశాలి.

"పోనివ్వండి. నా అదృష్టం ఇంతే అనుకుంటాను."

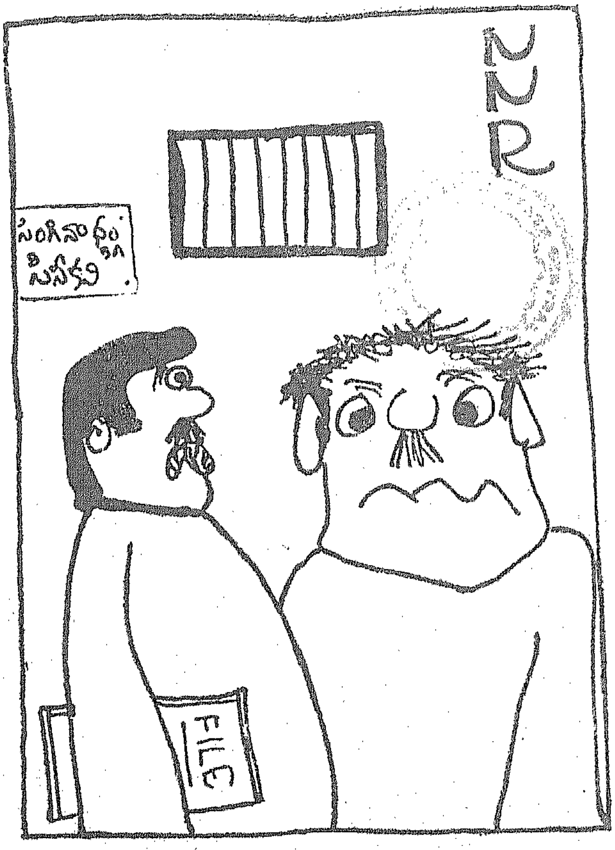

"అంటే ...నా కంటె ఆ పిల్ల నీ కెక్కువన్న మాట."

విరక్తిగా నవ్వింది విశాలి.

"ఆ రోజు—మూర్తి నిన్ను చేసుకోవాలనుకుంటున్నాడని—అత్తయ్య అడిగినప్పుడు ఆదర్శాలు, ఆశయాలతో కాకుండా నన్నూ, నా బిడ్డను సహజంగా తన జీవితంలోకి ఆహ్వానించే వ్యక్తే నా కభ్యంతరంలే దత్తయ్యా అని చెప్పాను. ఈ విషయాన్ని అత్త మీ దగ్గిర నుండి దాచి ఉంటుందని నే ననుకోను. మీరు మనస్ఫూర్తిగా చిత్ర బాధ్యత స్వీకరించి ఉండినట్లయితే, చిత్రే కాదు, దేవుడు కూడా మీ కంటె నా కెక్కు [illegible]"

అతను అదేమీ [illegible]

"అయితే [illegible] నీ పసిబిడ్డ కంటె ఆ పిల్ల [illegible] వయిందన్న మాట. నీకు నీ సంసారం విచ్ఛిన్నమైనా విచారం లేదన్న మాట."

విసుగ్గా చూసింది విశాలి. "మీతో జీవితం నా కెంతో ప్రీతిపాత్ర మయింది. కానీ, ఇది నా సుఖం. చిత్ర నా బాధ్యత. అది నా కడుపున పడిన దోషానికి దాన్ని శిక్షించలేను. నా జీవితం కొరకు చిత్ర జీవితాన్ని చీకటిమయం చెయ్యలేను."

"కవిత్వం చెప్పకు. ఆ పిల్లను ఎక్కడికి వెళ్ళమంటున్నాను... వాళ్ళ నాన్నమ్మ దగ్గిరికేగా?"

తిరస్కారంగా చూసింది విశాలి. "మీ సలహాకు కృతజ్ఞతలు. నాయనమ్మ ఎల్లకాలం జీవించదు. ఆ తరవాత తల్లి ఉండీ లేనట్టు, చిత్ర ఒంటరిగా ఉండడం నేను ఊహించలేను."

"అయితే, బుజ్జాయిని వదులుకోడానికి నీ కభ్యంతరం లేదన్న మాట. ఇక్కడ మాతృత్వం ఎక్కడికి వెళ్ళిపోయిందో?" వ్యంగ్యంగా అతను మాట్లాడుతున్న తీరుకు విశాలి హృదయం దెబ్బతింది.

"వాడు. . . వాడికి మీరున్నారు. కొండంత తండ్రి ఉన్నాడు. పైగా [illegible] ఉన్నా [illegible] సిన అవసరం లేని మగ పుట్టుక [illegible] కాని. కానీ. . . చిత్రకు నేను తప్ప ఎవరున్నారు?" అలా అంటుండగానే కంటి నిండా నిండుకున్న నీళ్ళు కంఠాన్ని ఆపేశాయి.

కొద్ది సేపు తరవాత తేరుకుంటూ తనలో తను గొణుక్కుంటున్నట్టుగా అంది— "...ఆ బిడ్డకు తల్లినైనా జీవితాన్ని ఎలాగో వెళ్ళ మారుస్తున్న నన్ను—ఆ [illegible] ఇద్దరి బిడ్డలకు తల్లిగా బతకడానికి సర్వ అర్హతలనూ పోగొట్టుకున్నాను."

ఆమె సన్నగా రోదిస్తుంటే అతను విసురుగా వెళ్ళిపోయాడు.

* * *

"నాన్సెన్స్. ఇప్పుడు సానుభూతి, కదిలేను కన్నీళ్ళు కావాలి [illegible] లకు. దాన్ని చూసి ద్రవించి బోయి [illegible] ఇస్తున్నారు ఈ పత్రికల వాళ్ళు. ఇలాంటి రచయితలు సంఘానికి [illegible] గులు. వీళ్ళను బహిష్కరించి పారేయాలి" అని విసురుగా పత్రిక పారేసిన స్నేహితుని వైపు చిత్రంగా చూస్తూ, "ఏం—ఈ కథ నీకు నచ్చలేదా?" అని అడిగాడు మురళి.

"నీవు రచయితవు. నీ కీ కథ నచ్చిందా?" ఆశ్చర్యంగా చూశాడు రోహిత్.

"ఏం? ఎందుకు నచ్చదు? ఇంతలా హృదయాన్ని కదిలించే కథ ఈ మధ్య రాలేదు. హృదయాన్ని స్పందించి, మన చేత కన్నీళ్ళు కార్పించే ఈ కథ నీకు నచ్చలేదంటే నాకు ఆశ్చర్యంగా ఉంది."

తిరస్కారంగా నవ్వాడు రోహిత్.

"నిజమే. కన్నీళ్ళు కార్పించడానికి, మీలాంటి తెలివి తక్కువ మనుష్యుల హృదయాల్ని కదల్చడానికి పనికి రావచ్చు. ఆ తరవాత కూడా పొట్లాలు కట్టుకోవడానికికూడా పనికి వస్తుంది."

ఆక్షేపణగా అంటున్న స్నేహితుడిని విచిత్రంగా చూస్తూ, "అయితే, నీ కెక్కడ నచ్చలేదో చెప్పు వింటాను" అన్నాడు నవ్వుతూ మురళి.

"అసలు నచ్చడానికి ఏముంది ఇందులో? ఆడపిల్లకు ద్వితీయ వివాహం ఆమోదం [illegible] చెప్పడమేగా? [illegible] రెండో పెళ్ళి చేసుకున్న [illegible] లేదని, [illegible] లేదా..[illegible] కళ్ళు తెరవండి. [illegible] పిల్లలకు రెండో [illegible] చేసుకోండి అనేదే [illegible] ఉద్దేశ్యమా? [illegible]?"

"[illegible] మన సమస్య [illegible] లేదు. మనం ఎదుర్కుంటున్నది పాత— కొత్తల కలయికలో, సంధి యుగంలో ఆవి మరిచిపోతున్నావు."

"నే నొప్పుకుంటాను, కానీ, ఇలాంటి సమాజానికి మీ కథ [illegible] సందేశమేమిటి? ఈ కథ [illegible]

మనకి ఒరిగే లాభ మేమిటి?"

"ఆవేశంలో నువ్వు సరిగ్గా అర్థం చేసుకోవడం లేదు. విశాలికి రెండో పెళ్ళి చేయడంతో కవి ఆదర్శం చూపించాడు. ఆమెను అతని దగ్గర నుండి విడదీయడంతో, మన ప్రస్తుత సమాజ విజ వ్యవస్థను తెలిపాడు."

"ఊహూ. అది... అది కవి ఇవ్వవలసిన ముగింపు కాదు. సమాజాన్ని ముందుకు నడప వలసిన రచయిత చెయ్యవలసిన రచన కాదు ఇది." సాలోచనగా తల అడ్డంగా ఊపాడు రోహిణి. "అయితే, రోహిణీ, నువ్వే ఈ కథకు రచయిత వయ్యుంటే ముగింపు ఎలా చేసుండువు?" నవ్వుగా నవ్వుతూ అడిగాడు మురళి.

"నేను ... నేనయితేనా. కథను ఇంకొన్నాళ్ళు ముందుకు జరిపే వాడిని. మూర్తి, విశాలి కలిసి చిత్రను హృదయపూర్వకంగా కన్యాదానంచేసే దృశ్యంతో ముగించేవాడిని. ఆ తండ్రిని అతి సామాన్యుడుగా, బాధ్యతగల తండ్రిగా, ప్రేమించే మానవుడిగా మాత్రమే చిత్రించే వాడిని. లేదా సవతి తండ్రి క్రూరత్వం అతనిలో పెట్టవలసి వస్తే ఏ ఒక్క పాఠకుడి సానుభూతీ అతనికి అందకుండా అతి జాగ్రత్తగా అతని పాత్రను మలచేవాడిని. నా దృష్టిలో మూర్తి క్షమార్హుడు కాడు ..."

నవ్వాడు మురళి.

"అది అసహజమయి పోతుంది. నీ కలగా మాత్రమే మిగిలిపోతుంది."

విచారంగా చూచాడు రోహిణి.

"నిజమే! ఈ కాలానికి ఇది అసహజం కావచ్చు. కానీ, నాకు నమ్మక ముంది. ముందుకాలానికి ఇది సహజమై తీరుతుంది. ఆ నాడు రాజారామమోహన్ ఎదిరించిన సతీ సహగమనం ఆ నాటికి అసహజమైంది. ఈ నాటికి సహజం కాలేదూ?

ఈ కాలం ముందు కాలానికి సహజం కాబోతున్నప్పుడు కలల్లో బ్రతకడంలో తప్పేం లేదు. మరో వీరేశలింగం పంతుల కొరకు ఎదురుచూస్తూ చెత్త కథలు వ్రాసే కంటె, మనం కలల్లో బ్రతుకుతూ, మన ఊహాజనితమైన ఇతివృత్తాల్ని పాఠకులకు అందిద్దాం. ఆశయంగా, అభ్యుదయంగా,ఆదర్శంగాకాదు, మురళీ! అది అతి సహజం అన్నట్టుగా వ్రాయాలి. ఆశయాలు, ఆదర్శాలు కూడు పెడతాయా? అనే దశకు దిగజారిపోయున్నాం మనం. వీరేశలింగం పంతులుకూడా మన సమాజం ముందు ఓడిపోయారు. కనక ఈ కాలానికి అసహజ మనుకున్నది కూడా సహజం కంద.రూపు దిద్దండి. మీరు కొంతకాలం అసహజమని పాఠకులు గోల పెడితే పెట్టొచ్చు. కాని, నా ఆశ నా కుంది. అదే పనిగా అలాటి భ్రమాచ్ఛన్నమైన కథలు చదువుతుంటే కొంత కాలానికి భ్రమ నిజమవుతుంది."

"అదే వాళ్ళకు కూడా అతి సహజంగా, వాంఛనీయంగా అనిపిస్తుంది. మన సమాజంలో ఏ వ్యక్తి హృదయ పూర్వకంగా మరో వ్యక్తి సంతోషం, శాంతి, సౌభాగ్యం పునరుద్ధ బడుతుందంటే అసూయపడడు. కాకపోతే మన ఛాంద సాలు మనల్నింకా వదలలేదు. కనక, కేవలం మనిషి అనారోగ్యాన్ని కూడా దయ్యంగా భావిస్తున్న ఈ రోజుల్లో ఈ తిరుగుబాటు, ఈ విప్లవం మనల్ని ఏ నరక కూపానికి లాగుతుందో నని మరో జన్మ భీతితో వెనక్కి అడుగులేస్తున్నారు. అలాటి అమాయక ప్రజల్ని ముందుకు నడిపించవలసింది పోయి వెనక్కి నడిపిస్తున్న రచయితలు సంఘానికి చీడ పురుగులు. కేవలం పాఠకుల సానుభూతి కొరకు కథానాయకురాలి చేత కడివెడు కన్నీళ్ళు కార్పించి పురాణ స్త్రీల జాబితాలోకి ఆమెను తోసేసి పాఠకులచేత ఇన్ని కన్నీళ్ళు కార్పించి మంచి సెంటిమెంటల్ స్టోరీ అనిపించుకోవాలనే ప్రలోభం నుండి ఈ రచయితలు ఎప్పుడు బయట పడతారో అప్పటికిగాని ఈ సాహితీ సమాజానికి విముక్తి లేదు."

ఆయాసంగా ఆగాడు రోహిణి.

"కానీ మన సంస్కృతి .." అని ఏదో చెప్పబోయి ఆగి, "పోనీలేవోయ్. ఆ కథ మీద మన ఊపిరి ఖర్చు పెట్టుకోవడం ఎందుకు? ఎయిర్ కండిషన్ హాలులో పిక్చరు బ్రహ్మాండంగా ఉంది. మరోసారి వెళ్దా మేమిటి? నీ ఆవేశం కాస్తయినా తగ్గుతుంది."

ఏదో అనబోతున్న రోహిణీ ప్రసాద్ చటుక్కున ఆగిపోయి — "ఏమిటి? ఏమి టంటున్నావు నువ్వు?" అని మురళి వైపు కుతూహలంగా చూచాడు.

"అదే పిక్చరు ... ఎయిర్ కండిషన్ హాలు ..."

"ఆగు ఆ పిక్చరు వల్ల ప్రేక్షకులు నేర్చుకోగలిగిందేమిటో కాస్త చెబుతావా— వింటాను."

"ఏముందంటే .. అయినా, నీ కిదేం బుద్ధి, ప్రతిదాంట్లోనూ విపరీతార్థాలు తీస్తావు?"

"పోనీ నేను చెబుతాను—వింటావా?"

"చెప్పు. కాలక్షేపము న్నా అవుతుంది." తేలిగ్గా నవ్వాడు మురళి

"కాలక్షేపానికి కాదు. కాస్త సిన్సియర్గా విను. నీకుకూడా ఆ పిక్చరు నచ్చిందంటే నాకు చాలా విచారంగా ఉంది.

"ఓ మంచి అమ్మాయి. ఊరంతటికి నచ్చి నమ్మాయి. ప్రతివ్యక్తికీ దేవత లాటి అమ్మాయి... భర్తను పోగొట్టుకుంది. ఆ ఊరంతా కలిసి కట్టుగా (అసహజంగా) ఆ అమ్మాయికి ఆ విషయాన్ని తెలియనీకుండా రహస్యంగా ఉంచారు. తన భర్త పరాయి ఊరిలోనే ఉన్నాడనే భ్రమలో ఉన్న ఆ పిల్ల ఒక రోజు హఠాత్తుగా, తన భర్త లాటి డాక్టరును చూచి తన భర్తే అనుకుంటుంది. అసలే మానసిక బలహీనతలో ఉన్న ఆ అమ్మాయి అతను తన భర్త కాదనే నిజాన్ని తెలుసుకుంటే పిచ్చిదై పోతుందనే ఉద్దేశంతో కొంత కాలం పాటు ఆ డాక్టరు ఆమెకు భర్తగా నటించడాని ఒప్పుకుంటాడు. ఆమెకు మనోబలం వచ్చిన తరవాత నిజం చెప్పాలనేది వాళ్ళ ఉద్దేశం అయితే కావచ్చు. కానీ, ఒక రోజు హఠాత్తుగా ఆ కథానాయికకు అసలు విషయం తెలిసి పోతుంది. తలుపులు తెరవబడ్డాయి. తెరవబడిన తలుపుల మధ్యగా సింధూర హీనమైన ముఖంతో, తెల్లటి చీరతో జుట్టు వేలు ముడి వేసుకుని దైన్య మూర్తిలా నిశ్చలంగా నిలుచోనుంటుంది. ఆ దృశ్యం చూచి నేనూ చలించి పోయిన మాట వాస్తవమే కానీ, కేవలం మామూలు మనుష్యులం మనం. భర్తను పోగొట్టుకున్న స్త్రీ బొట్టు పెట్టుకోకూడదు, రంగు చీరలు కట్టకూడదు అంటే అవును కాబోలు అని ఊరుకునే మూర్ఖులం మనం. ఇలాటి మనల్ని నడిపించవలసిన రచయితలుకూడా చేయవలసిం దిదేనా? వాళ్ళూ మనుష్యులే నని, వాళ్ళకీ కోరిక లుంటా యని పోనీ నైతికమైన విలువలను తగ్గించే కోరికల మాట అటుంచినా, కనీసం ఇన్నేళ్ళుగా పెట్టుకున్న పూలూ, దిద్దుకున్న తిలకమైనా వాళ్ళ కందిద్దా మని ఎందుకు అనుకోరు వీళ్ళు? ఇంకా మనల్ని వెనక్కు నడపడమేనా వీళ్ళుచేయవలసింది. అడుగు ముందుకు వేయాలనుకున్న వాళ్ళకు వీళ్ళిచ్చే పిరికి మందా ఇది! పూలు పెట్టుకున్న బాల వితంతు నుదుట సింధూరం దిద్దుకున్న పాతికేళ్ళ విధవ ఈ సినిమాలో ఆఖరు సీనుచూచి పశ్చాత్తాప పడమనేనా వీళ్ళుచెప్పదలుచుకుంది? ఆమె తలలో పూలు పాముల్లా మారిపోవూ? రావణాసురుడి కాష్టంలా కాలిపోదూ?"

"అది కాదు" అని ఏదో చెప్పబోతున్న మురళి నవ్వుతూ అన్నాడు...

"అడ్డు పడకు—నన్ను చెప్పని. ఇంకా క్లైమాక్స్ కు రాలేదు. ఈ కథలో అసలు ప్రయోజన మేమిటో తెలుసా? భర్తను పోగొట్టుకున్న స్త్రీ బతకడానికి అనర్హురా లన్నట్టు పుటుక్కున ఆఖరు సీనులో కథానాయకురాలిని చంపేసి మంచి సెంటిమెంటల్ రచయిత అనిపించుకున్నాడు. ఆ విధవ కథను సినిమా తీసి ప్రేక్షకుల్ని ఏడిపించి డబ్బు చేసుకున్నాడు నిర్మాత. అక్కడ స్వర్గంలో చేరి వీరేశలింగం పంతులు, రాజా రామ్ మోహన్‌రాయ్ కంటికి కడివెడు ఏడుస్తున్నారు! అన్నాడు రోహిణి.

"ఆవేశ పడిపోకు. ఇది కథరా, రోహిణీ"

రోహిణి ఆవేశానికి మురళి నవ్వుతున్నాడు.

"నోర్మూయ్. కథా కావచ్చు. కానీ, దాని కొక ప్రయోజన ముండక్కరలేదా? ఓ వ్యభిచారిణి, సంఘ విదూర. సంతానం, భర్తను పోగొట్టుకున్న ఓ పసిపిల్ల స్త్రీ కింత క్షేమకరమైన విధ చూపెట్ట లేని ఈ దౌర్భాగ్యపు సంఘంలో దురాగతానికి లోనై శీలం పోగొట్టుకున్న ఓ పడతి వీళ్ళంతా బతకడాని కయోగ్యులా? వీళ్ళ జీవితాలకు ముగింపు మరణమొక్కటేనా? మీరు రచయితలు పాఠకులకు, ప్రేక్షకులకుఅందిస్తున్న సందేశమా ఇది? అలా వాళ్ళను పిరికివాళ్ళను చేసి వెనక్కి నడిపి మీరు గొప్ప సెంటిమెంటల్ కథా రచయితలు అనిపించు కోవడానికి మీకు సిగ్గనిపించడం లేదూ? పోతే మరణం ముగింపు కాకపోతే నిమిషాలు, గంటల దుర్భరంగా, నిరర్థకంగా బతకమంటూ మీరు వాళ్ళను శాసిస్తున్నారు? ఇదా రచయితగా మీరు సమాజానికి చేస్తున్న సేవ? కేవలం పొట్ట కూటికొరకు, కీర్తి కొరకు ఆదర్శాలకు పిరికి మందు పోయడం ఛీ ఛీ మీ కలానికే సిగ్గు. ఛాదస్తాలతో పోతున్న నీ సమాజాన్ని మరమ్మతు చేసే శక్తి నీ కలానికి లేకపోతే ఇంకు దండగ. చేతులు ముడుచుకుని హాయిగా ఇంట్లో కూర్చో."

ఆయాసంగా ఆగాడు రోహిణి.

"నీ ఆశయం గొప్పదే, రోహిణీ! కానీ మన సమాజం ఇంకా ఎదగనప్పుడు ఎదిగినట్టు మనం వ్రాసేస్తే దాని ద్వారా రచయిత ఎదుర్కోవలసిన చిక్కులు చాలా ఉంటాయి. అంత బాధ్యత ..."

"రచయిత మీద పెద్ద బాధ్యత ఉంది, మురళీ! బాధ్యతకు భయపడితే ఎలా? బాధ్యత నుండి పారిపోతే ఎలా? కాలక్షేపానికి చదువుకునే కథలు కొన్ని ఉంటాయి. అలసిపోయిన మనస్సుకు

విశ్రాంతి నిచ్చే తేలిక కథలు గురించి కాదు నేను మాట్లాడేది. స్త్రైణులు, అనార్యులు కొట్టేసిన రచయితలు ఇంత బాధ్యతా రహితులైతే ఎలా?'' అని.

మురళి కాస్త అసహనంగా సీట్లో కదిలాడు. తన స్నేహితుడికి తను చెబుతున్నది అంతగా నచ్చలేదని రోహిణికి అర్థమయింది.

''పోనీ నేను చెబుతోంటే నీకు విసుగ్గా ఉన్నట్టుంది. నీ అభిప్రాయం చెప్పు, మురళీ, వినాలని ఉంది.''

మురళి మాట్లాడలేదు.

''పోనీ నీకు నీ కులం గాని అమ్మాయి నచ్చిందనుకో. ధైర్యంచేసి పెళ్ళి చేసుకుంటావా? అలాగే ...''

''అయ్య బాబోయ్! మావి ఛాందస కుటుంబాలు. అలాటి ప్రస్తావనే మా ఇంట్లో రానివ్వడానికి లేదు. అందరినీ ఎదిరించి .. ఎందుకు వచ్చిన అశాంతి చెప్పు?''

''రోహిణీ!''

ఉలిక్కిపడి తేరుకున్నాడు రోహిణి.

''నువ్వేదో ఆలోచిస్తున్నావు.''

''నువ్వు నువ్వు ఎలా మారావా? అని.'' కుతూహలంగా చూశాడు రోహిణి. ఏ భావమూ వ్యక్తం చేయకుండా నవ్వాడు మురళి.

''అయిన వాళ్ళు కన్నీళ్ళ కథల్లోలా, సినిమాల్లోలా తీయగా ఉండవని తెలుసుకున్నా నంతే.''

''అంటే?''

కొద్ది క్షణాలు మురళి మాట్లాడలేదు. తరవాత మెల్లిగా కాతర కంఠంతో అన్నాడు—

''మా చిన్నచెల్లి త్రిపుర తెలుసు కదా?''

''ఆ. ఆ పిల్ల దురదృష్టం కూడా తెలుసు.''

''ఆ పిల్ల ... ఆ పిల్ల ...''

''ఆ- ఏముంది ఆ అమ్మాయికి?'' ఆత్రంగా అడుగుతున్న స్నేహితుడి వంక విచారంగా చూస్తూ అన్నాడు మురళి.

''చెబుతాను. చెబుతాను. అసలీ విషయాన్ని ఎవరితోనూ చెప్పకపోతే నేను భరించలే ననిపిస్తోంది.''

''ఒకరోజు మా పెద్ద వదిన తమ్ముడు పరశురామ్ చేసిన ప్రతిపాదనతో ఇంట్లో అందరం దిగ్భ్రాంతిలో మునిగిపోయాం.

'నేను త్రిపురను పెళ్ళి చేసుకుంటాను.'

ఆ హాలులో ఉన్నవాళ్ళల్లో మా చిన్న వదిన కళ్ళల్లో చిన్న మెరుపును, మా చిన్నచెల్లి కళ్ళల్లో సన్నటి సిగ్గు తెరను అంతటి దిగ్భ్రాంతిలో కూడా నేను గమనించకపోలేదు.

''ఏమయినా అభ్యంతరం ఉంటే త్రిపురకు తప్ప మరెవ్వరికీ ఉండదని భావిస్తాను.''

అంతవరకు ఆ ఇంట్లో పెద్ద వదిన తమ్ముడుగా, అతిథిగా అతి ఆదరంగా చూడబడుతున్న అతను ఆ క్షణంతో మాకు కుట్రదారుగా, కుసంస్కారిగా విలన్‌గా అనిపించాడు. ముందుగా మా పెద్ద వదినే తేరుకుంది.

''రామూ! ఏమంటున్నావు నువ్వు?''

మా చిన్న వదిన చాలా తెలివి గలది. మా అందరి ముఖాల్లో దిగ్భ్రాంతికి కారణం ఇట్టే పసిగట్టేసింది. మెల్లిగా పెద్ద వదిన దగ్గరగా నడిచి వచ్చి, ''రాము ఏమంటున్నాడో నీకు నిజంగానే అర్థంకాలేదా, అక్కా?'' అంది.

''అది కాదు, సీతా! వా డంటున్న దేమయినా సమంజసంగా ఉందా?''

చిన్న వదిన నవ్వింది. ఆ నవ్వులో అర్థాలు వెతుక్కుంటే మా అందరికీ చాలా బోధపడి ఉండాలి. కానీ, మే మందరం ఇంకా స్పృహ లోకి రాలేదు. పెద్ద వదిన కంగారు పడిపోతూ మా పిన్నమ్మ దగ్గిరికి వచ్చి, ''వాడు చిన్నవాడు మీరు మరోలాభావించకండిఅత్తయ్యా!'' అని ప్రాధేయపడింది.

''అక్కా! రాము చిన్న వాడని నువ్వు సమర్థించుకుంటే అది ఆత్మ ద్రోహమే అవుతుంది. అతడు ప్రాజ్ఞు డయ్యాడు. అతనినే మాట్లాడనివ్వండి.''

''నువ్వు ఊరుకో, సీతా! నీకు తెలియదు. మన కుటుంబాని కిది ఎంత తలవంపు? పైగా వాడు నా తమ్ముడై పోయాడు.''

చిన్న వదిన పెద్ద వదిన భయాన్ని కొద్దిగా అర్థం చేసుకుంది. ''అక్కా! అతను నీకు తమ్ముడు కావచ్చు. అతని భావాలు మాత్రం నీవి కావు. ఇందులో నీ దోష ముంటుందని మే మెవ్వరం అనుకోవడం లేదు.''

పెద్ద వదిన మాట్లాడలేదు.

చిన్న వదిన పరశురామ్ వైపు చూసింది. తను చెప్పవలసింది చెప్పేసి వినవలసిందిమటుకే మిగిలినట్టు దృఢ సంకల్పంతో ఉన్న అతను, మరి మాట్లాడ వలసింది ఏమీ లేనట్టు నిశ్శబ్దంగా వెళ్ళి ఒక ప్రక్కగా కుర్చీలో కూర్చున్నాడు. మా చిన్న వదిన చూపులు త్రిపురవైపు తిరిగాయి. ఆమె ముఖం లజ్జాభారంతో వాలిపోయింది. మెల్లిగా ఆమె కాళ్ళు ఆ హాల్లో నుండి కదిలి వెళ్ళిపోయాయి.

చిన్న వదిన అందరి వైపూ ఒక్కసారి నిశితంగా చూసి మా నాన్నగారికి కనపడకుండా ఒక పక్కగా ఒదిగి పిన్నితో అంది.

''అత్తయ్యా! పరశురామ్ మన త్రిపురకు మరో సౌభాగ్యమైన జీవితాన్ని ఇస్తా నంటున్నాడు. మీ రేమంటారు?''

వైతాళికులు (సోమపాలెము: సీలింగ్ కుడ్య చిత్రము నకలు)
ఫోటో—పిలకా లక్ష్మీనరసింహమూర్తి

పిన్ని నోరు విప్పింది.

''అదేమిటే, సీతా! ఇలాటివి మన ఇంటా వంటా ఉన్నాయా? ఎవరైనా వింటే ఎంత అప్రతిష్ఠ?''

అలాటి మాటలు అత్త దగ్గిర నుండి విన్నాక ఇక ఆమెకు నచ్చచెప్పటం నిరర్థమే అవుతుం దనుకుందేమో.

''మామయ్యా! మీ రేమంటారు?'' అంది వదిన.

''అమ్మా, సీతా! ఈ సంభాషణను ఇంతటితో ఇక ఆపుచేయండి. ఇది జరిగేది కాదు. అసలు జరక్కూడదు. ఇంకా మాట్లాడి చిన్నమ్మాయి మనస్సు పాడు చేయకండి'' అనేసి ఆయన తన గదిలోకి వెళ్ళిపోయారు.

చిన్న వదిన ముఖంలో బలమైన నిరాశ స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది. అయినా, పట్టుదల వదలకుండా మా ఇంట్లో ప్రతి ఒక్కరినీ పేరు పేరున అడిగింది అందరూ తల అడ్డంగా ఊపారు.

''మురళీ! నువ్వేమంటావు?'' ఆత్రంగా నా దగ్గిరికి వచ్చి ఆశగా అడిగింది వదిన. నేను మౌనంగా తల వంచుకున్నాను.

నా వైపు నిరసనగా చూసింది.

''నువ్వు...నువ్వు రచయితవు నీ దగ్గరనుండి కూడా ఈ జవాబునే నాశించ లేదు, మురళీ!'' అంది అధీరంగా.

ఈ తతంగానికి పెద్ద వదిన భయపడి పోయింది. గబగబా తమ్ముడి దగ్గిరికి నడిచింది.

''చాలు, నాయనా! నువ్వేదో మంచి వాడవని నా ఇంట్లోకి రానిస్తే, మంచి ఘనకార్యమే చేశావు. నీకు దండం పెడతాను. ఇక్కడ నుండి వెళ్ళిపో. మరి నా ఇంటి కెప్పుడూ రాకు.'' పెద్ద వదిన ఆవేశంగా అరిచింది.

(సశేషం)

ఇదా నువ్విచ్చే తీర్పు?

(క్రిందటి సంచిక తరువాయి)

ప్రణాళిక ప్రకారం దెబ్బ తిన్న ట్టుంది. విరాలు కుర్చీలో నుండి లేచాడు.

"ఆగు, రామూ. వీళ్ళందరితో నీకు పనేమిటి? త్రిపుర రాదంటే అప్పుడు వెళ్ళిపోదువు గాని."

చిన్న వదిన పరుగు లాంటి నడకతో లోపలికి వెళ్ళి ఇంచుమించు త్రిపురను రెక్క పట్టుకుని ఈడ్చుకు వచ్చింది.

"చెప్పు, త్రిపురా, రాము నీకు మరో మంచి జీవిత మిస్తానంటున్నాడు. మళ్ళీ సమాజంలో నువ్వు రంగు చీరలు కట్టుకోవడానికి, నుదుట కుంకుమ దిద్దుకోవడానికీ, తలలో పూలు తురుము కోవడానికీ లైసెన్సు ఇస్తానంటున్నాడు. ఏమంటావు నువ్వు?" ఆవేశంగా అడిగింది.

చిన్న చెల్లి మాట్లాడలేదు. వంచిన తల ఎత్తలేదు.

"తల ఎత్తు. ఇటు చూడు. ఇది నీ జీవిత సమస్య. ఇప్పుడు సిగ్గు పడి లాభం లేదు. ఇప్పుడు కాదంటున్న వీళ్ళంతా రేపు నిన్ను ఉద్ధరించరు. ఇటు చూచి నీ జవాబు చెప్పు."

ఈ మారుకూడా ఆ పిల్ల జవాబు చెప్పలేదు. పెదాలు మాత్రం అస్పష్టంగా కదిలాయి.

వదినలు, అన్నలు, అక్కలు, పిన్ని ఇంతె మంది మధ్యగా ఆ పిల్ల నోరు ఎందుకు కదపలేక పోతూందో సానుభూతితో అర్థం చేసుకుంది వదిన. ఆర్ద్ర కంఠంతో అంది:

"చూడు, త్రిపురా. నువ్వు గౌన్లు వేసే వయస్సులో నేను ఈ ఇంటి కోడలుగా వచ్చాను. నా కళ్ళ ఎదటే నీ పెళ్ళి జరిగింది. కానీ, ఏరి కోరి ఏర్పరిచిన ముహూర్త బలమే వ్యర్థ మయిందో, పెద్దల ఆశీస్సులతో సత్యమే కొరవ డిందో కొన్ని నెలలు తిరక్కు ముందే దిక్కుహీన వయ్యావు. ఆయన కొరకు కొన్నాళ్ళు ఏడిచావు. ఆ తరవాత నీ కొరకు ఏడ్చుకున్నావు. కానీ, ఈ రోజు. . . నువ్వు బాగా ఆలోచించి నిర్ణయం తీసుకోవలసిన రోజు వచ్చిందమ్మా, త్రిపురా. చావు ఎంత సహజమైందో ప్రీతిపాత్రు లయిన వాళ్ళ మృతి మన కందించే దుఃఖమూ అంతే సహజమైంది. అంతేకాని, ఆ దుఃఖంలో జీవితాంతం కుళ్ళిపోవడ మనేది తెలివి తక్కువ పని."

త్రిపుర మాట్లాడలేదు. కళ్ళెత్తి వదిన వైపు చూచింది. ఆ కళ్ళ నిండా నీళ్ళున్నాయి.

వదిన చలించి పోయింది. 'త్రిపురా' అని ఆ పిల్లను అక్కున చేర్చుకుంది. కొన్ని సెకండ్ల తరవాత ఆ పిల్ల కళ్ళ నీళ్ళు తుడుస్తూ అనునయంగా అంది:

"చూడమ్మా, ఇది ఏడవవలసిన సమయం కాదు. ఇప్పుడు నువ్వు ధైర్యం చేయకపోతే జీవితాంతం బాధ పడవలసి ఉంటుంది. అవునో, కాదో నీ జవాబు చెప్పెయ్యి. రామూ నీ అంగీకారం కొరకు ఎదురు చూస్తున్నాడు. రామూ ఎలాటి వాడో నీకు బాగా తెలుసు."

ఈ తడవ అంగీకారంగా తల ఊపేసింది త్రిపుర. త్రిపుర చూపిన అంగీకారానికి ఆ ఇంట్లో ఉన్న అందరి మతులూ పోయాయి. మా పెద్దక్క అంతవరకు మౌనంగా, చికాగ్గా వింటున్న దల్లా చటుక్కున వచ్చి త్రిపుర ఎదురుగా చతికిల పడుతూ, "చిన్నా, మాకు మాత్రం నిన్నిలా చూస్తుంటే గుండె తరుక్కు పోవడం లేదూ? కానీ, ఈ పనిని లోకం హర్షించ దమ్మా" అంది. త్రిపుర జవాబు చెప్పలేదు. కానీ, వదిన ఊరుకోలేక పోయింది. "ఏం వదినా, లోకం ఎందుకు హర్షించదు? త్రిపుర పెళ్ళికి ముందు ఆ పిల్లకు ఇంకా పదహారేళ్ళన్నా నిండక ముందు, పిల్లకు పెళ్ళెప్పుడు చేస్తారని ఆ పిల్లకు పెళ్ళి అనివార్య మైనట్టు మనల్నంతా ఊదర గొట్టేసిన ఈ శ్రేయోభిలాషు లంతా ఎందుకు ఆలోచించరంట? ఆ నాడు ఆ పిల్లకు కావలసి వచ్చిన తోడ ఈ నాడు అవసరం లేదా? అప్పటికీ ఇప్పటికీ ఎంత తేడా? కేవలం రెండు సంవత్సరాలు. ఆ నాడు పిల్లని ఇంకా ఎన్నాళ్ళు ఇంట్లో పెట్టు కుంటారని అడిగిన మన బంధుజనం ఈ నాడు ఈ పిల్ల భారాన్ని మనం దింపుకుంటూ ఉంటే, ఖండించ రంటావా?" [illegible] వదిన [illegible] జాగ్రత్త పడినా, [illegible] చూస్తూనే ఉంది. పెద్దక్క వదిన వైపు నిర్లక్ష్యంగా చూసి, మళ్ళీ చెల్లెలి వైపు తిరిగి అనునయిస్తూ అంది:

"చూడు, చిన్నా—నీది దురదృష్టమే, ఒప్పుకుంటాను. మరిదిని మరిచిపోయి మరో పెళ్ళి చేసుకుంటా ననడం ఏం బాగాలేదమ్మా. ఈ తుచ్ఛమైన శరీర సుఖాల దేముంది? మరిది తాలూకు మధుర స్మృతులు చాలవూ నువ్వు బతికేయడానికి."

ఈ తడవ చిన్న వదిన రెచ్చి పోయింది. ఆమెకు తిక్క రేగినట్టుంది.

"ఎందుకు బతికేయలేదూ? మీ చెల్లెలి కింత చోటిచ్చిన పుట్టింట్లో, మరి కొంత చోటు మీకు దొరక్క పోతుందా? అన్నగారిని వదిలేసి మీరూ వచ్చేయండి. ఆయన మధుర స్మృతులతో బతికేద్దురుగాని."

అక్క ఏడవటం మొదలెట్టింది.

"చూడు! పిన్ని, సీత ఎంత మాటందో!"

వదినకు స్పృహవచ్చినట్లయింది. వస్తున పెద్దక్క చేతులు పట్టుకుంటూ "తప్పయిపోయింది. నోరు జారాను. ఏమనుకోకండి, వదినా" అంది దీనంగా.

పిన్ని [illegible] ఎప్పుడూ లేనంత [illegible] చూసింది. [illegible] చిన్న [illegible] అదే కాలిచూపుతో [illegible] అంది:

"[illegible] నువ్వు [illegible]? దానికి [illegible] మా అవసరం."

"[illegible] అమ్మా. [illegible] [illegible] లోకంలో దూర [illegible] విధి వంచితులు చాలా మందే ఉన్నారు. కానీ, [illegible] [illegible] కాదనడం [illegible]?"

[illegible]

"[illegible] క్రితం నాకు [illegible] [illegible] అప్పుడు మీరంతా [illegible] [illegible]. నాగిలేని నీత [illegible] ఈ నాటితో తీరింది. అని నా [illegible] తలచుకుని నా అశాంతి తొలగిపోయి నందుకు ఎంత సంబర పడ్డారు. నిజానికి సంజయ్ పుట్టాక విజయ్ దిగులు నుండి నేను పూర్తిగా కోలుకున్నాను. అలాంటి అవకాశాన్నే మీరు త్రిపుర కెందు కివ్వరు?"

మా చిన్న వదిన డాక్టరు. స్వతహాగా మితభాషి. ఆమె ఇంతగా మాట్లాడగా నే నెప్పుడూ వినలేదు. ఆమె ఎప్పుడూ నొప్పించగా నే నెప్పుడూ చూడలేదు. ఈ రోజు అతిగా మాట్లాడుతున్న చిన్న వదిన మా అందరికీ కొత్తగా ఉంది. ఆమె మాటలు నాకు అప్పుడప్పుడూ [illegible] జనంగా అనిపించినా, [illegible] ఎక్కువగా, అతిగా అనిపిస్తున్నాయి.

హాల్లో ఉన్న ఏ ఒక్కరూ నోరు విడిచి పెద్దగా మాట్లాడ్డంలేదు. ఈ వాతావరణం ఎవ్వరికీ గిట్టనట్టు వాళ్ళ మొహాలే చెబుతున్నాయి. కానీ, ఎవ్వరూ అక్కడ నుండి కదలలేదు. వదిన వివాదం అందరికీ కోపంగానే ఉంది. కానీ, ఆమెను ఆ స్థితిలో ఎదిరించే సాహసం ఎవరికీ లేకపోయింది.

పరశురామ్ తన వినతి పత్రాన్ని మా ముందు ఉంచి, నిశ్శబ్దంగా [illegible] మౌనంగా మాత్రం మిగిలిపోయాడు.

డాక్టర్ పెళ్ళకూరు జయప్రద

వదినే అతని తరఫున మాట్లాడుతూంది.

"చూడండి, వదినా, మిమ్మల్ని అతిక్రమించి మాట్లాడుతున్నా ననుకోకండి. అత్తయ్య చనిపోయినప్పుడు మనందరం ఒక్కలాగ సానుభూతి చూపించబడ్డాం. ఒక్కలాగ ఏడ్చాం. కానీ, త్రిపుర భర్త చనిపోయినప్పుడు అందరూ చూపించిన సానుభూతితో త్రిపురకు ప్రత్యేక స్థాన మిచ్చారు. త్రిపుర భర్త పోతే ఆ దుఃఖం మాత్రం మనది కాదూ! తల్లీ భర్తా— ఇద్దరూ ప్రీతిపాత్రులే. కానీ, త్రిపురకు ఆమె భర్త పోయినప్పుడు మనందరం అందించిన సానుభూతిలో భేదం ఉంది. బహుశః ప్రీతిపాత్రుడైన ఆమె భర్త చనిపోయాడనే సానుభూతి కంటె ఆమె భర్తద్వారా పొందుతున్న కొన్ని సుఖాలు— శారీరకంగాగానీ, మానసికంగాగానీ— పోగొట్టుకున్నదనే సానుభూతి ఎక్కువగా ఉంది. ఆ నాడు ఆ పసిపిల్ల ఏ సుఖం నుండి, ఏ నిండుదనం నుండి వంచించబడిందని మనం అందరం విపరీతంగా బాధపడ్డామో? అదే సుఖం ఈ నాడు ఆ పిల్ల కందుతూంటే, మనం దానికి సంతోషంగా అంగీకరించకపోతే మన ఆ నాటి ఏడ్పుకు అర్థం లేదు. ఈ పసిపిల్ల దౌర్భాగ్యానికి ఏడ్చే మన కళ్ళు, ఆ పిల్ల సౌభాగ్యానికి నవ్వగలిగినప్పుడే ఆ కళ్ళకు ఏడ్చే హక్కు ఉంటుంది." ఆమె ఆవేశానికి ఆమె కంఠం జీరబోయిం దనుకున్నాను కానీ, ఆమె కళ్ళలో తడి న న్నాశ్చర్యపరచింది.

"వదినా, మా పెద్ద వదిన చచ్చిపోయినప్పుడు 'పాపం, శేఖర్ భార్య లేకుండా ఎన్నాళ్ళుంటాడు.' అని సానుభూతి చూపించి మీరంతా మరలా అన్నను పెళ్ళికొడుకు చేశారే. అదే ఉద్దేశంతో ఈ రోజు త్రిపుర పెళ్ళికి ఒప్పుకోండి, వదినా?" మా చిన్న వదిన ప్రాధేయపడుతూంది.

"త్రిపుర నీకు భారంగా ఉన్నట్టుంది. నేను దానిని తీసుకు వెళతాను." పెద్దక్క మాటలకు ఉలిక్కిపడింది వదిన. చురుగ్గా చూసింది.

"ఏమంటున్నారు మీరు? త్రిపుర— ఆ పసిపిల్ల, ఆ విధివంచిత నాకు భారపుతుందా?"

"ఎంతైనా రక్త సంబంధం. ఆ పిల్ల గురించి మా కున్న వ్యథ పరాయి వాళ్ళు మీ కెందు కుంటుంది? రేపు పొద్దున ఆ పిల్ల రెండో పెళ్ళి చేసుకున్నాక నలుగురూ కాకుల్లా పొడుస్తుంటే మేము ఆ పిల్ల కన్నీళ్ళు చూచి భరించద్దూ!" విచారంగా చెబుతున్న పెద్దక్క వైపు విచారంగా, దీనంగా చూచింది వదిన. పెద్దక్క తిరస్కారం కూడా ఆమె కార్యదీక్షను సడలించ లేదు. ఆమె ఒంటరిగా నిలబడి వదినను, తోడికోడలిని, అత్తను, ఇంకా ఆ ఇంట్లో ఉన్న సర్వ జనాన్ని ఒప్పించి, తన చిన్న చెల్లికి ఒక సౌభాగ్యకరమైన, నిత్య నూతనమైన జీవితాన్నివ్వాలని తాపత్రయ పడుతూనే ఉంది. మారిన లోకాన్ని గురించి చెబుతూనే ఉంది. కానీ, ఎవ్వరిలోనూ చలనం రాలేదు.

ఆఖరికి మా అందరి వైపు నిస్పృహయంగా చూస్తూ—"ఈ రోజు నా క్లినిక్ కొచ్చిన ఒక పేషెంటును గురించి మీతో చెప్పాలని ఉంది" అని గొణిగింది.

అందరం నిశ్శబ్దంగా మా అంగీకారం తెలియ జెయ్యడంతో ఆమె మొదలెట్టింది.

'నేను చెబుతున్నది పచ్చి నిజం. యథాతథంగా చెబుతున్నాను.

"ఈ రోజు ఒక అయినింటి విధవాడబడుచును రెండవ సారి అబార్షను కొరకు నా దగ్గిరికి తీసుకు వచ్చింది ఆమె తల్లి. మొదట వీరు వచ్చినప్పుడు ఆ తల్లి ఏడ్చింది. ఆ తల్లి ఏడుపుకే కరిగి పోయానో లేక ఆ పిల్ల మొదటి పొరపాటుగా తీసుకున్నానో కడుపు తీసి పంపించాను. కానీ, ఈ మారు మాత్రం అడగకుండా ఉండలేక పోయాను.

"ఆ పిల్లా డెవరో తెలుసుకుని పెళ్ళి చేయకపోయారా?"

ఆ తల్లి ఆశ్చర్యపోయింది.

"విధవకు మళ్ళా పెళ్ళా?"

"అయితే, ఇదేమిటి?" విసుగ్గా అన్నాను.

"ఏదో దాని ఖర్మ—చిన్నప్పుడే ఇలా కాలింది. అందుకే చూచీ చూడన ట్టూరుకుంటున్నాము. పసిపిల్ల."

ఈ సారి ఆశ్చర్యపోవడం నా వంతు అయింది. ఆ ఆశ్చర్యా న్నుండి తేరుకోవడానికి చాలా సేపే పట్టింది.

"ఏమిటి వీళ్ళ అంతర్యం? కూతురో, ఆడబిడ్డో, చెల్లెలో—ఎవరైనా కానివ్వండి, రోజు కొకడితో చెడిపోవడాన్ని సహించి దానిని గోప్యంగా దాచుకుంటూ, దాని పర్యవసానాన్ని డాక్టర్ల దగ్గిర గుట్టు చప్పుడు కాకుండా తీయించేస్తూ, ఇంత జుగుప్సాకరమైన దాన్ని ప్రోత్సహిస్తున్న వీళ్ళు పతి హీన అయిన ఆమె మనస్సును పలు దిక్కులకు పోనీకుండా మరో పెళ్ళి చేసి ఆమె మనస్సుకు, శరీరానికికూడా ఓ స్థిరత్వాన్నివ్వడానికి ఎందుకు అంగీకరించడం లేదు? మధురమైన మాతృత్వాన్నుండి ఆ పసిపిల్ల నెందుకు వంచిస్తున్నారు వీళ్ళు?" నా కర్థం కాని దల్లా ఇదే.

"నువ్వు చదువుకున్నదానివమ్మా. నీ పరిధి వేరు. మే మంత ఎత్తుకు ఎదగలేము." నిష్ఠూరంగా అంటున్న పెద్దక్క వైపు విసుగ్గా, తిరస్కారంగా చూచింది వదిన.

"నేను చదువుకున్న దానిలా మాట్లాడ్డం లేదు, వదినా. మనిషిగా మాట్లాడుతున్నా నంతే. ఈరోజు జరిగిన సంఘటన మిమ్మల్ని కదిలించడం లేదూ?"

నేను చూస్తున్న పేషెంట్లే లోకమని నేను చెప్పడం లేదు. నాకు కొంతమందైతే, మరి కొంతమంది డాక్టర్లకు ఇంకొంతమంది. లోకమంతా ఇదే కాకపోవచ్చు. . . కానీ, ఇంత మంది భర్తృవిహీనలు గర్భస్థ శిశువులతో మా ముందుకు వచ్చి, అతి ధైర్యంగా దానిని విచ్ఛిన్నం చేయమని అడుగుతున్నారంటే, మీరూ, మీ సంఘమూ పెడుతున్న ఇన్ని నిషేధాలకు, గిరిగీతలకు, అసహ్యపు చూపులకు, భ్రష్టత్వపు బిరుదులకు అతీతంగా, అసంపూర్ణ మాతృమూర్తు లవుతున్నా రంటే, కారణం తేలిగ్గా ఊహించవచ్చు. శారీరకంగాను, మానసికంగాను వాళ్ళకి మగవాడి తోడు అవసరం. అది మానసికం గానీ, శారీరకంగానీ—వాళ్ళ ఆకలిని అణుచుకోమని చెబుతున్నాం మనం. చీకటి ఒడిలో తుచ్ఛమైన శరీర వాంఛలను తీర్చుకుంటూ, వాటి తాలూకు పర్యవసానాన్ని తుదముట్టించుకుంటూ . . . ఛీ. . .ఛీ. . . ఇంత అసహ్యకరమూ, జుగుప్సాకరమూ అయిన జీవితాన్నా మనం మనకు తెలియకుండానే వాళ్ళకు నిర్దేశిస్తున్నది గొడ్రాలికి చూపే జాలి, భర్తృవిహీనమీద ఎందుకు చూపించలేకపోతున్నాం? పెళ్ళి కాని అమ్మాయి కిచ్చే సానుభూతి, పతి విహీన కెందు కివ్వలేకపోతున్నాం? ఇదే సంఘమైతే, అదే మనల్ని పాలిస్తున్న దైతే, దానిని ఏట్లో దూకమనండి. రా, రామూ! నువ్వు త్రిపురను తీసుకెళ్ళు."

వదినవైపు భాష కందని చూపొకటి విసిరి త్రిపుర రెక్క పట్టుకుని లాగింది పెద్దక్క.

"అందరూ బరితెగించి, ఈ పిల్ల లాగే పెళ్ళి అనగానే ఇహమూ, పరమూ ఆలోచించకుండా తలూపేస్తారా?" ఆమె చూపులు త్రిపురను నిలువెల్లా కాల్చేసి ఉంటాయి.

వదిన రెచ్చిపోయింది. "ఇదిగో, మీ భాషలో ముండమోపులైన ప్రతి ఆడపిల్లనూ తీసుకురండి, మా శేఖరన్నయ్య నడిగినట్లే మెత్తగా, జాలిగా, అతి సహజంగా "అమ్మాయ్, ఇంకా ఎంత కాలం భర్తను తలచుకుంటూ కుమిలి పోతావు? మరలా పెళ్ళిచేసుకో, తల్లీ! అని మనఃస్ఫూర్తిగా అడగండి ... నా కలలే ఫలించి మరలా అడిగే విశాలత్వం మీలో రావాలేగాని, నాకు తెలుసు—ఏ ఆడపిల్లా అభ్యంతరం చెప్పదు. మాతృత్వపు మాధుర్యం కొరకైనా తల ఊపుతుంది. బిడ్డ తల్లుల అభ్యంతరాలు, వాళ్ళకే వదిలేసినా, ఈనాడైనాసరే, ఆడపిల్ల కనక సిగ్గుతోనూ, సంకోచంతోనూ, సంఘ భీతితోనూ మొదట ఒప్పుకోకపోవచ్చు. మరి కొంత బలవంతం చేయండి. ప్రతి పతివ్రతా ఒప్పుకుని తీరుతుంది. అందరికీ మనలాగే సుఖపడాలనీ, నిండుగా బ్రతకాలనీ ఉంటుంది." అలా రెచ్చిపోయిన ఆమె కంఠం మెల్ల మెల్లగా మెత్తగా మారిపోయింది.

"చనిపోయిన భర్తనే తలచుకుంటూ దాంపత్యజీవితానికి ఫుల్‌స్టాప్ పెట్టేసి జీవితాంతం కుళ్ళిపొమ్మని వాళ్ళని మనం శాసిస్తున్నాం. భర్త స్మృతులను తుడిచి పెట్టేయమని నే ననడం లేదు. నేను విజయ్‌ని మరిచిపోయానా? సంజయ్‌ను ప్రేమించడం లేదూ?"

"ప్రతి ఆడపిల్లకూ తలలో పూలు తురుముకోవాలనీ, పట్టుచీర కట్టుకోవాలనీ, పేరంటాలకు వెళ్ళాలనీ అంతర్గతంగా ఉంటుంది. మగవాడిలా శరీర సుఖాల మీద అంత మోజు లేక పోవచ్చు కానీ, తన కో సంసారం, భర్త, ముత్యాల్లాంటి బిడ్డలు కావాలని ఏ స్త్రీ కుండదు? మల్లెపూలు పెట్టుకుని కేరింతలు కొట్టే పసిబిడ్డ నెత్తుకుని, భర్త పక్కగా వెళ్ళే ఓ ఇల్లాలిని చూచి ఈర్ష్యపడే జుగుప్సాకరమైన స్థితి నుండి వాళ్ళను బయటకు లాగాలని మీ కనిపించడం లేదూ?"

"భగవంతుడు మనల్ని దురదృష్టవంతుల్ని చేస్తుంటే మనకి మనమే ఆ దురదృష్టాన్ని వెయ్యింతలు చేసుకుంటున్నాం."

"మన తోటి స్త్రీని మరలా పెళ్ళి చేసుకోవద్దని శాసిస్తున్న మనం ఆమెకు అంతకంటె అందమైన జీవితాన్ని ఏమివ్వగలుగుతున్నాం? ఆమె కంటూ ఒక ప్రసన్నమైన జీవితాన్ని అందివ్వలేని మనం ఆమె సంపూర్ణమైన జీవితానికి ఎందుకు అడ్డు పడాలి? మనలో ఏ ఒక్కరం ఆ పిల్ల కొరకు మన సుఖంలో ఏ కొంతైనా త్యాగం చేస్తున్నామేమో చెప్పండి. మనలా ఆ పిల్లకి జంటగా సినిమా కెళ్ళాలనే భావం ఉంటుందనే విషయాన్ని గుర్తు పెట్టుకుని మనింట్లో ఎంతమందిమి జంటగా సినిమా చూడడం మానేశామో చెప్పండి?"

ఆమె వాగ్ధోరణికి ఆనకట్ట లేక పోయింది.

"ఏ నిజరినీ త్యాగాలు చెయ్యమనడం లేదు. ఆ పిల్లకు కూడా ఆ అవకాశం ఇవ్వమని అడుగుతున్నాను."

"ఏమయ్యా, మరిదీ! చెల్లెలికి నిష్కల్మషంగా ఇన్ని నీతులు చెప్పావు కదా! రేపు పొద్దున నువ్వు మాత్రం ఎందుకు పెళ్ళి చేసుకోవాలి? మానేయకూడదూ? నువ్వు రచయిత వైనందుకు ఆంధ్ర పాఠకుల తరఫున నేను సిగ్గు పడుతున్నా నయ్యా."

చెప్పిన నా ముఖాన అనుచితంది ఆమె చ్రురున లోపలి కెళ్ళిపోయింది వదిన. అందరికంటె నా మౌనమే ఆమెను ఎక్కువ బాధించి నట్టుంది.

ఏ ఒక్కరి సానుభూతి కానీ, సపోర్టు కానీ లేకుండా ఒంటరిగా వాదించి,వాదించి మౌన తిరస్కారాల్ని, అవమానాల్ని, అంగీకారాల్ని నిశ్శబ్దంగా ఇంతవరకు స్వీకరించిన వదిన నిర్వీర్యంగా పడక మీద వాలిపోయింది.

ఆమె కంఠ శోష కానీ, ఆమె రోదన కాని మా ఇంట్లో ఏ ఒక్కరి హృదయాన్నీ తాకలేకపోయింది. ఫలితంగా అందరూ ఒత్తిడి చేసి, భయపెట్టి త్రిపురను ఈ పెళ్ళి నుండి విముఖురాల్ని చేశాము.

* * *

మురళి కంఠంలో తడికి, మాటల్లో పశ్చాత్తాపానికి రోహిణి చలించి పోయాడు. అయినా, ఈ మాట అనకుండా, ఉండలేక పోయాడు.

"మీ చెల్లెలికి చాలా అన్యాయం జరిగిందిరా." విచారంగా చూశాడు మురళి.

"కాదురా! అన్యాయానికి పరాకాష్ఠ అందుకుంది. ఆ పిల్ల చెడిపోయింది." అతని కంఠం వణికింది. రోహిణి ఉలిక్కి పడ్డాడు.

"చెడిపోయిందా?"

రాజేశ్వరి ఆశ్చర్య పోలేదు. నిర్లిప్తంగా వింటూంది.

"ఆఁ ఆ సంగతి తెలిసిన రోజు పిన్నీ, పెద్ద వదినా, అక్కా, ఆఖరుకు నాన్న గారుకూడా ఆ పిల్లను చీదరించుకుంటు న్నారు; తిట్టారు."

వదిన మాత్రం ఒకే ఒక మాట అంది.

"తప్పు చేసింది మనం. త్రిపుర నేంటు కంటారు?"

అలా అన్న వదిన పెరట్లో చిన్న చెట్టుని ఒళ్ళోకి లాక్కుని,ఆ పిల్లతో పాటు కన్నీళ్ళు పెట్టుకుంటూ—"దీని కిది పరిష్కారం కాదు, త్రిపురా. నీ కే నాడు తెలిసే ఉంటుంది. దీని గుండా నువ్వు పొందే సుఖం కంటే అశాంతి జాస్తి. ఆ నాడే నువ్వు కొంచెం ఇంకాస్త ధైర్యం చెయ్యవలసింది" అనడం నా చెవులతో నేను విన్నాను.

రోహిణి మాట్లాడలేదు. మురళి అన్నాడు :

"పెళ్ళి విలువ చాలా ఆలస్యంగా తెలుసుకున్నాను నేను."

రోహిణి మాట్లాడే స్థితిలో లేదు. రాజేశ్వరి లేచి నిలబడింది.

"తెల్లవారుతున్నట్లుంది. సెలవిస్తారా."

మురళి ఆమెతో పాటు లేచి నిల బడ్డాడు.

"ఉండండి, దీపం పెట్టి వస్తాను."

రోహిణి చిన్న చేతులు జోడించి, సెలవు తీసుకుని మురళి వెంట నడిచిం దామె.

* * *

ఆమెను ఆ చిన్న ఇంట్లో దిగబెట్టి, నడుచుకుంటూ, అదే ఆలోచిస్తూ తిరిగాడు మురళి.

"నేను మళ్ళా ఒక రోజు ఈ ఇంటి గడప తొక్కుతాను. మీరు మనస్ఫూర్తిగా నా చేయి అందుకుని రావటాని కిష్టపడితే చెప్పండి. ఆ రోజు సర్వ సన్నాహాలతో వస్తాను."

ఆమె సందేహంగా చూసింది. అంగీకారంగా నవ్వింది. ✳

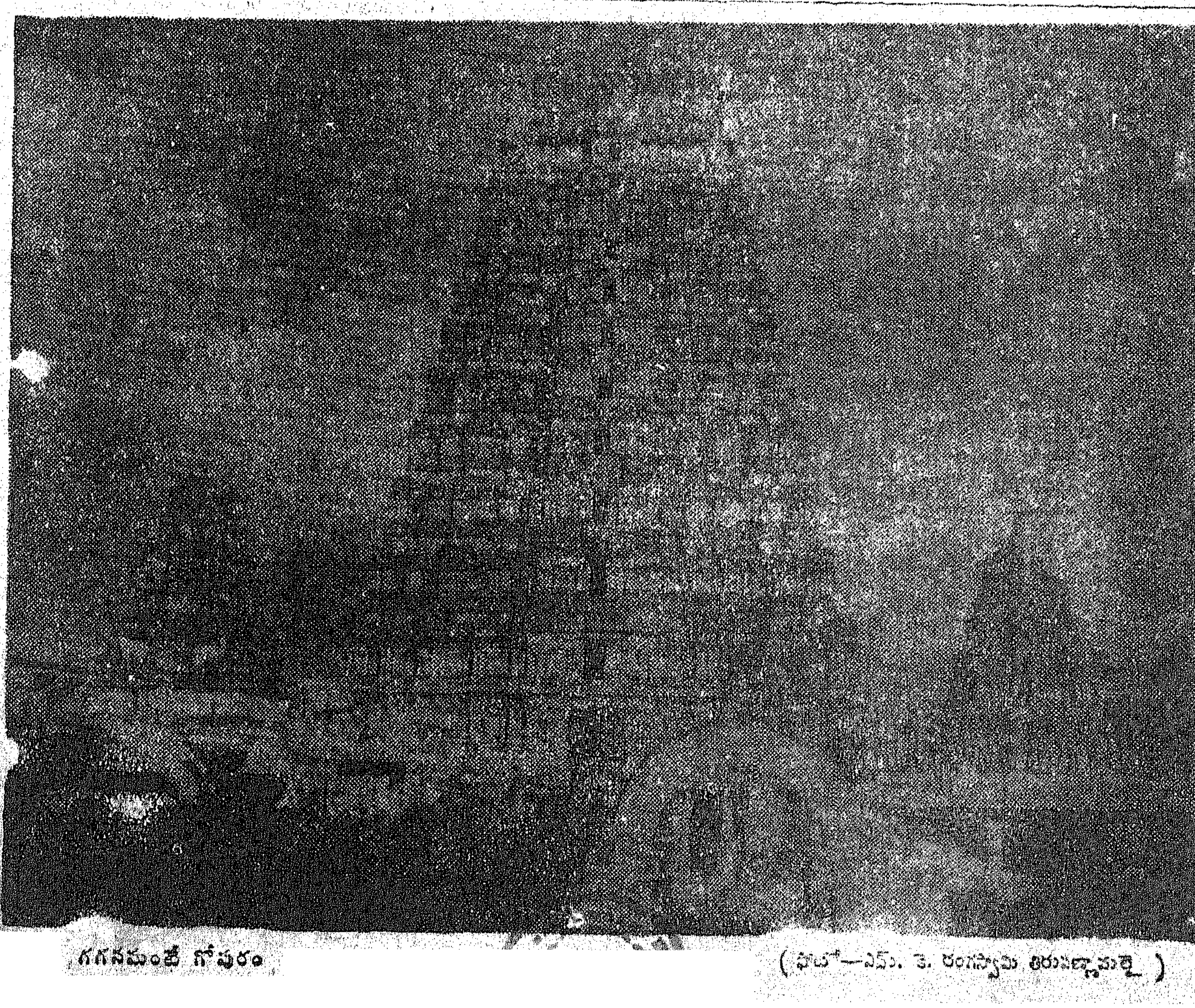

గగనమంటే గోపురం

(ఫోటో—ఎమ్. కె. రంగస్వామి, తిరువణ్ణామలై)